

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

Titulus XXXIX. De Censibus, Exactionibus & Procurationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

natū annexi privationem induci, ut cum
Glossa in can. Filius cit. V. Propinquus &
Panormit. cit. num. 9. defendunt Rochus
cit. V. Ipse vel isq. 29. n. 69. & Paul. de Ci-
tadin. p. 9. q. 20. n. 28. quos aliosque mul-
tos refert & sequitur Sanchez cit. cap. 19.
n. 10. quia tali casu super jure patronatū
nullam cognitionem sibi assumit iudex
secularis: idque condemnato tantum in
consequentiā aufertur & sicut villā aut
hereditate venditā, amittitur à vendi-
tore.

Non tamen, sicut per venditionem
à venditore ad emptorem, sic etiam publi-
catis bonis à condemnato ad fiscum trans-
fertur: sed omnino extinguitur, ut Ec-
clesia libera evadat, ut cum Rocho alii-
que DD. cit. existimat Vivianus l. cit. n. 27.
nisi condemnatus habuisset patrona-
nos; tali enim casu, ut culpa suos tan-
tūm auctores teneat, c. Quæstio ad de lit.
que à majori & l. Sive hereditariū 22. ff.
de Negot. gest. patronatū jus penes hos so-
los remanere deberet, Sanchez l. cit. n. 7.

TITVLVS XXXIX.

De Censibus, Exactionibus & Procura- tionibus;

Eccliesiarum & beneficiorum
Ecclesiasticorum Onus, sicut
Jus Patronatū, sic etiam sunt
Census seu Pensiones &c.
Prelatis de earum proventibus exhiben-
da, & ad hanc Rubricam declaranda.

5. Quæ præscriptione tolli nequit;
6. Minui potest.
7. III. Patrono, si referat in limi-
ne fundationis,
8. Postquam perfectam pensio non im-
poni nec augeri,
9. Etiam cum juramento potest.
10. Eandem augere vel imponere etiam
Episcopus,
11. Nisi ex justa causa & cum consensu
Capituli non potest.

ARTICVLVS I, De Censibus;

SUMMARIUM

1. Census est pensio de Ecclesia redditibus,
2. I. Papa in signum subjectionis vel protectionis;
3. II. Episcopo ob honorem Cathedrae;
4. Sed huic ab Ecclesiis tantum Secularibus præstanda.

Census nomen hic non accipitur
latè & generatim pro omni co-
quod in certa quantitate annua-
tim præstatur: quò sensu etiam
Tributum, l. Etatem 3. pr. ff. de Censibus,
& Canonem seu pensionem in directi vel
pristini domini recognitionem, vel pro
gei uti ex Emphyteutico, Censuali vel
etiam

nam Locacionis contractu præstandam, Covaruvias Lib. 3. Var. cap. 7. n. 1. & Barbosa ad hanc Rubric. n. 4. sed stri-ctius & magis specificè pro annuo reditu seu pensione ex Ecclesiâ, Monasterii vel beneficii Ecclesiastici proventus in recognitionem & signum subjectionis, exemptionis vel fundacionis solvendâ, ut c. *Recepimus* 8. de Privileg. c. *Constitutus* 6. de Relig. domib. c. *Querelam* 24. de Elect. & c. *Præterea* 23. de Jure Patronat. Vallens. & Pirrhing ad hanc Rubric. perque n. 1.

2. Et primò quidem aliquando summo Pontifici, vel in signum subjectionis, vel saltem protectionis sedis Apostolicæ, c. *Recepimus* cit. c. *Ex parte* 18. de Privileg. ut, qui sub istius protectionem specialiter recepti sunt, Ordinariorum quidem subjectioni non subtrahantur, e-ius tamen vi adversus violentiam & injusta gravamina magis sint tuti; quòd illa propter majorem reverentiam & illius summæ Sedis intuitum ipsis non facile inferantur, & illata propter illius assistentiam & protectionis imploratæ singularem promptitudinem & efficaciam facilius & celerius removeantur, ut cum Glossa in c. *Recepimus* cit. V. *Protectio-nis*, Panormit. n. 5. & aliis advertunt Cochier de Jurisdic. Ord. in Exempt. p. 1. q. 9. n. 3. & Barbosa in c. *Ex parte* cit. n. 2.

3. Secundò Episcopo in signum subjectionis & honorem Cathedralæ, cui præ-est, à qualibet Ecclesiâ & Capella secu-lari suæ diocesis solvendi sunt duo soli-di sive aurei, c. *Conquerente* 16. de Of-fic. Ord. aut etiam plus minusve pro va-ria consuetudine locorum: qui propte-rea Cathedralicum, can. *Placuit* 10. q. 3. vel à Synodo, in qua solvebantur, Synodaticum, c. *Olim* 30. vocari con-sueverunt, ut in c. *Conquerente* cit. no-

tant Innocent. n. 3. & Fagnanus n. 44. *A Seculari*, inquam: imò & à Capellis 4. ad Monasteria pertinentibus, sive his per-unionem incorporatis, c. *fin. de Capell. Monach.* Non etiam à Monasteriis & Ecclesiis Regularibus; cum enim Cathedra-ticum ex parte Episcopi consistat in re-cipiendo, pertinebit ad Legem ejus Dia-cesanam, à qua Monasteria & Congre-gationes Regulares, earumque Ecclesiæ generaliter sunt exemptæ, can. *Inter cetera*, 10. q. 3. can. *Cum pro utilitate*, 16. q. 1. & can. *Quam sit* 5. in fine, 18. q. 2. Hostiens. in c. *Conquerente* cit. n. 12. & Fagnanus n. 43. Ubi

Dubium est, an Cathedralicum con-suetudine vel potius præscriptione valeat tolli. Communis DD. sententiâ affirmat; quòd ita tolli valeant alia jura Episcopa-lia, arg. c. *De quarta* 4. & ipsa etiam subjectio, c. *Auditis* 19. de Prescript. Cur non etiam Cathedralicum? Negant autem Hostiens. in c. *Cum olim* 20. n. 4. arg. l. *Comperit*. 6. C. de Prescript. 30. vel 40. annor. secundum quam tributum & census, in subjectionis signum Princi-pi debiti, nullâ præscriptione tolluntur: eidemque obnoxia non est Obedientia à subditis Episcopo, c. *Cum non liceat* 12. de Prescript. & à visitatis visitanti debita, c. *Accedentes* 11. & c. *Cum ex Officii* 16. eadem Rubric. quibus cum non minus debi-tum sit Cathedralicum, ipsum quoque præscriptioni obnoxium non esse, existi-mat Engel ad hanc Rubric. n. 7.

Utrique Opinioni aliquid, nec ma-lè cum Henric. de Boich. in c. *Olim* cit. n. 2. tribuit Fagnanus *ibid.* n. 17. ubi licet præscriptione Cathedralicum, manente subjectione, omnino tolli posse, cum Ho-stiensi neget, id tamen diminui ejusque exigendi juri ex parte derogari posse, communem sententiam secutus merito concedit, argumentò desumptò ex decisio-

GGGGG
ne c.

ne *c. Olim cit.* quâ præscriptio denario-
rum Lucensium pro Papiensibus, quo-
rum unus valore tres Lucenses æquabat,
Synodatici seu Cathedralici nomine solu-
torum ab Innocentio III. ex ea ratione
rejecta est; quod pro Papiensibus Lucen-
ses solummodo triginta sex, non ipsis qua-
draginta annis; ac proinde minori tem-
poris spatio soluti sint, quam adversus
Ecclesiam procedens præscriptio utrius-
que Juris privilegiò requirit, *Auth. Quas
actiones C. de SS. Eccles. c. de Quarta
cit. & c. Ad aures 6. de Præscript.* Un-
de cum Glossa in *c. Olim cit. V. Trigin-
ta sex* & Panormit. *n. 6.* infertur, si
pro illis Lucenses ipsis quadraginta annis
soluti fuissent, præscriptionem à Papa rei-
ciendam non fuisse; ac proinde Cathe-
draticum istâ diminui posse.

Neque adversus priorem Resolutio-
nis partem à cæteris juribus Episcopalibus
rectè ducitur argumentum; quia Cathe-
draticum præstatur in signum subjectionis:
naturali autem rationi & *l. Com-
perit. cit.* textui æquè repugnat, quod
quis maneat subditus & in subjectionis
signum nihil præstare teneatur, quam
quod à subdito Obedia non debeat.

7. Tertiò, census sive pensio ab Eccle-
sia vel beneficio aliquando solvenda est
clericis Episcopo inferioribus, *c. Que-
relam cit.* & patronis, etiam laicis,
quando in fundationis vel dotationis li-
mine eum cum Episcopi consensu sibi re-
servârunt, *c. Præterea 23. de Jure Pa-
tronat. In limine, inquam, arg. l. In
re mandata 21. C. Mandati & l. In tra-
ditionibus 48. ff. de Pælis.* Non po-
stea; quia, postquam Ecclesia vel bene-
ficio in esse jam est constitutum, no-
vus census vel pensio ipsis imponi aut ve-
tus augeri non potest, *c. Prohibemus 7.
& c. Gravis 15.* Imò novi census im-
positio & auctio veteris ab Ecclesiæ Re-

ctoribus & beneficiatis facta, itaque fir-
mandis apposita juramenta ac fideiussio-
nes irrita sunt, Glossa in *c. Gravis cit.
V. Juratoria* & Panormit. *n. 15.* cum ni-
mum juramentum vinculum iniquitatis
non sit, *c. Quanto 17. de Jurjurando,*
de ejusmodi constitutione auctoritateque
in Ecclesiæ & successoris præjudicium à
Rectore vel beneficiato factum, irritum,
imò perjurium potius quam juramentum
erit.

Neque pro ejusmodi juramenti ro-
lore facit; quod, qui id præstitit, *c.
cit.* jubeatur absolvi; quia hoc præscri-
bitur non quasi iis contracta obligatio re-
laxetur: sed, quod ista ejusmodi jura-
ta promissione non contracta declarantur,
Glossa in *c. cit. V. Absolvi.*

Non magis, quam juramentum, si-
ma est eis accedens fideiussio; cum enim
ipsa census constitutio auctioque irrita
sit, fideiussio quoque iis accedens irri-
ta erit, *arg. c. Accessorium 22. de R. J.
in 6. Glossa in c. cit. V. Fideiussio.*
Ubi

Dubium est, an census novus Ec-
clesiis & beneficiis Ecclesiasticis imponi
& antiquus augeri possit ab Episcopo et
que similibus Prælatibus. Ratio dubitandi
de una parte est; quod Ecclesiæ & Ec-
clesiastica beneficia subiecta sunt eius iu-
risdictioni, *can. Omnes Beneficia 16. q. 2.
c. Constitutus 6. Ec. de Relig. domib. &
propterea eius auctoritate census vel pen-
sio, sicut in fundationis limine, *can.
Eleutherius 18. q. 2.* sic etiam postea con-
stitui & constitutus augeri posse videantur.
De alterâ verò; quod eius constitutio po-
tiusque Ecclesiis & beneficiis gravis, &
ab Episcopo in suam & mentis iure vici-
tatem facta, provenire censetur ex auctori-
tate: à cuius etiam specie clerici, & vel
maximè Prælati alieni esse debent, *c. Canon
ab omni 10. de Vita & honest. Ec. c. An-
nua 10.**

11. *Tit. 10. de Præbend.* Quorum rationum utrique aliquid tribuendum & Episcopo, etiam Capituli consensu accedente, neganda quidem est constitutio auctioque census seu pensionis annuæ sibi aut etiam Capitulo obventuræ, adstruenda tamen est, quando ea ex iusta causa imponenda & aliis est obventura, iuxta dicta Tit. 13. à n. 13.

ARTICULUS II.

De Exhibitione Monetæ in Censuum aliorumq; debitorum pecuniariorum Solutione.

SUMMARIUM.

12. Moneta æstimatur à materia, pondere, valore.
13. Est autem ejus valor,
14. Ipsiusque mutatio alia Intrinseca alia Extrinseca.
15. Utrumque valorem Princeps mutare potest,
16. Etiam sine consensu subditorum vel statuum.
17. Nisi ille exigatur Jure speciali.
18. Mutationis iusta causa, non est privata utilitas ipsius Principis.
19. Sed communis & urgens necessitas Reipublicæ.
20. Debita solvenda sunt in moneta deducta in obligationem.
21. Nisi ista haberi facillè non possit,
22. Vel publicâ auctoritate sit reprobata,
23. Aut illius solutioni legitime præscriptum.
24. Ex monetæ mutatione proveniens damnum nocet moroso debitori.

25. Valoris extrinseci auctio & diminutio pertinet ad debitorem.
26. Ut in debitorum solutione ipsius tempus attendatur,
27. Sive auctoritas DD. & Imperii Reccessus,
28. Sive ratio & consuetudo spectentur.
29. Nisi mutatio facta sit privatâ auctoritate.
30. Valore moneta intrinsecè mutato, aliqui Contractus.
31. Alii Solutionis tempus spectandum, volunt,
32. Sæpe fundant in tergemina ratione.
33. In Praxi veteris Reipublicæ Romanæ,
34. Et solutione in contrarium ex textibus Canoniceis,
35. Et ratione objectorum.
36. Auctoribus ea de re sensus.
37. Valore moneta enormiter mutato, in solutione tempus Contractus attenditur.
38. Nisi eadem vis & usus sit moneta probe & depravata,
39. Aut mutatio stabilis, vel consuetudine aliud receptum.
40. Nammi legati secundum valorem, qui conditi testamenti.
41. Depositi secundum eum, qui contractus tempore fuit, sunt exhibendi.
42. Nisi Deposito Mutuum sit admixtum.
43. Solutio exhiberi potest in pecunia erosa & minuta.
44. Non tamen tota, si debitam notabile sit.

A Nsam difficillimæ huic materiæ ad propositam hanc Rubricam discutiendæ præbent ei subjectæ geminæ definitiones

ditiones *c. Olim 20. Et c. Cum Canonice 26.* quarum priori Innocentius III. posteriori Gregorius IX. Censuram eadem hodie, quâ olim exhibiti sunt, aut æquivalente ei moneta solvere iusserunt, secundum somnium *cc. cit.* intellectum: qui, an verus perpetuusque sit, ut plinius constat, quædam præmittere iuvabit.

Primum est, monetam sive nummum æstimationem habere à bonitate materiæ seu metalli, istius pondere, formæque & lege publica, quâ causa signatæque & valor ei impositus est, *l. 1. ff. de Contrah. empt. Et l. 1. C. de Vet. numismat. postest.* Laiman. *Lib. 3. tract. 3. p. 1. cap. 5. n. 2.* & Bruneman. *in l. 1. cit. n. 3.*

13. Alterum, monetæ valorem seu æstimationem alium esse Intrinsicum, An Schrod und Korn / quem ea ex materiæ seu metalli bonitate, sive ejus præstantia, puritate & qualitibus naturalibus & pondere communique gentium apprehensione & affectione habet: alium Extrinsicum *der Werth / Geuge und Gebe /* qui ei confertur à potestate publica Principis vel alterius similis Magistratus: ex cujus voluntate & ordinatione publicata licet valor monetæ extrinsecus, manente eadem bonitate ac pondere, varius esse possit, tantò tamen justior erit, quantò propius ad bonitatem intrinsicam accedit: & quantò ab ista recedit longius, tantò à Justitia remotior saltem materialiter erit, *cit.* Laiman. *n. 3.*

14. Tertium est, mutationem quoque valoris sive æstimationis monetæ aliam esse Intrinsicam, aliam Extrinsicam. Intrinsicam fit alteratione monetæ seu metalli quoad bonitatem vel pondus: ut cum auro cuprum, argento æs, stannum, plumbum additur vel detrahitur: ut materia deterior aut melior evadat: cum

vel minuitur vel augetur pondus. Extrinsicam verò, cum, metalli bonitate & pondere manente, moneta pluris vel minoris sit publicâ auctoritate, v.g. ejusdem præstantiæ ac ponderis nummo antea, qui nunc valet quatuor, quinque aut tria duntaxat florenorum valorem tribuendi quibus mutationis speciebus addi potest tertia, ex utraque Mixta; quod eâ similitudine teretur qualitas vel pondus metalli & auctoritate publica valor extrinsecus augetur vel minuitur, *cit.* Laiman. *n. 2. Et Pirthing ad hanc Rubr. n. 21.*

Dubium nunc primo est, quid sit auctoritas monetæ valor mutari potest. Solâ Principis eive similis Magistratus vel à tali communicatam aut immemoriam tali tempore præscriptam potestatem habentis auctoritate, sicut tributa aliis que exactiones imponi, sic & eam monetam istiusque valorem mutari potest, liquet ex *l. 1. l. Si quis nummus l. C. de Fals. monet. Et Ordinatione Monetæ,* quâ valoris monetæ mutatio quæcumque sub confiscationis aliisque gravibus penis à Ferdinando I. interdicta est anno 1598.

Imò, quæ ab ipso Principe, superioriorem in temporalibus non recipiente, sine consensu populi facta quædam erat, ab Innocentio III. reprobanda est. *Quand 18. de Jurisjurando.* Unde generaliter ejusmodi mutationem à Principe arbitrato suo & sine populi consensu fieri non posse, D. Thomæ *Opus. de Regim. Princip. Lib. 2. cap. 13.* Joan. Andr. *in c. Quanto cit. n. 2. Panorami. ibid. n. 1.* & aliorum DD. communis est sententia. Quam, licet ad variam & publicam incommoda evitanda ubique obtemperari expediret, & necessarium omnino sit in provinciis, in quibus, ut in Aragoniæ Regno *c. Quanto cit.* Rempublicam spectantia majoris momenti est monetaria saltem negotia ejusmodi committenda.

sensu adhibito decerni consueverunt vi-
 gore Concordatorum seu Pactorum, in-
 ter Principem & subditos vel Status, ut
 vocant, initorum, praesertim juratorum,
 per ea, quae in simili materia de nova-
 rum exactionum impositione dicuntur n.
 77. cessantibus tamen hujusmodi pactis
 & iuribus specialibus, cum iusta causa
 exposcit, mutationem valoris monetæ,
 tam intrinseci quam extrinseci, à Prin-
 cipe, ejusmodi consensu & consilio non
 adhibito, fieri posse, censent Covarruv.
de Collat. Vet. num. cap. 7. n. 6. Ant. Faber Instit. Quibus mod. oblig. toll. pr.
 17. Gibalinus de *Negotiat. Lib. 2. cap. 4. art.*
13. n. 3. & Laiman cit. cap. 5. n. 7. docet
 que praxis modernorum, licet non opti-
 morum & à veterum morum honestate
 rigorèque Canonum multum receden-
 tium, temporum praxis: quæ etiam pas-
 sim invaluit mos privatorum ob com-
 moditatem, quam in cambio aliæ ne-
 gotiatione &c. afferunt, nummos aureos
 argenteæ majoris eò, qui publicâ autho-
 ritate impositus est, valoris monetæ com-
 parantium & cum ista permutantium.
 Quem morem Sylvester *V. Usura 4. q. 3.*
Navarrus Manual. cap. 25. n. 91. Sotus
Lib. 6. de Justit. q. 9. art. unic. & Co-
varruv. cit. cap. 7. à n. 3. ab injustitia
 absolvunt; quod, licet ut argenteorum,
 sic & aureorum numerorum proprius us-
 us sit, constituere pretium rerum in
 venditione, *l. 1. cit.* & pro hoc usu æ-
 stimationem taxatam lege & à subditis
 observandam habeant: præter hunc ta-
 men & proprium usum etiam impropri-
 um habeant in cambiis, in deportatione,
 in inauratione in annulorū, inaurium &c.
 confectioe &c. pro cujusmodi usibus,
 cum æstimationem lege taxatam non ha-
 beant, in permutatione pro iis cum aliâ
 monetâ legalis & proprii usum spectans
 æstimatio aliquantum poterit excedi.

18. Dubium secundò est de causa mu-
 tandi valorem monetæ. Quam, explora-
 ratum est, gravissimam esse oportere;
 quòd ejus mutatio subditorum aliquibus
 lucrum, aliis damnum ingens afferre, per-
 turbare commercia & negotiationes, re-
 rum venalium augere pretium & carita-
 tem inducere, feneratorum sordibus &
 innumeris fraudibus ansam præbere so-
 leat. Quorum aliorumque incommodorum
 gravitas fere omnibus alicujus nomi-
 nis ac notæ DD. persuasit, ex solius
 luxûs ac pompæ augendæ, implendi æ-
 rarii & magnæ auri argenteique copię
 conflandæ causis ad eam sine gravissimo
 injustitiæ peccato deveniri non posse;
 quòd neque Princeps neque alius Reipubli-
 cæ Magistratus fortunarum seu bono-
 rum, quæ privati habent, dominus sit:
 & his invictis, de illis arbitrato suo in
 suum commodum disponere nequaquam
 possit, Panormit *in c. Quanto cit. n. 11.*
Gabriel in 4. Sent. dist. 15. q. 9. art. 3.
dub. 1. cit. Laiman, n. 9. & Gibalinus cit.
cap. 4. art. 13. n. 4.

19. Quare hi alique DD. ad eam mu-
 tationem urgentis magnæ necessitatis aut
 evidentis utilitatis publicæ causam expo-
 scunt: ut v.g. est propulsatio calamita-
 tum, Reipublicæ vel Religioni ex urgen-
 te, valde difficili, periculoso & aliis me-
 diis insuperabili bello impendentium.
 Ex ejusmodi tamen etiam causâ, licet
 publicò Edictò monetæ valor tam intrin-
 secus quam extrinsecus mutari valeat,
 iidem tamen consultum censent Imprimis;
 ut, materiâ intrinsecè sive per se
 quioris metalli admixtionem non vitiatâ,
 proborum nummorum extrinsecus & im-
 positivus valor augeatur & ad excluden-
 das improborum hominum fraudes pro-
 positus severissimæ animadversionis pœ-
 nis vitiatâ & adulterina monetâ penitus
 interdicatur; quòd ita minus detrimenti
 Reipubli-

H h h h

Reipubli-

Reipublicæ quàm quavis alia mutatione inferatur, illata damna facilius tollantur, resque Nummaria ad pristinum ac meliorem statum facilius reducat. Deinde monent; ut, quando, iustâ & gravissimâ causâ urgente, monetae valor extrinsecè valde excessivè auctus vel nummi ex ærea aliâve deteriori materia percussi & expositi sunt, non solum moneta ad pristinum valorem ac statum reducat: sed insuper subditis damnum, quod ex mutatione subsecutum est, deterioribus receptis & melioribus nummis repositis refarciatur: quòd à Friderico II. Imperatore & nonnullis aliis integrâ fide promissum præstitumque est, apud Franc. Hotoman. *Lib. Illustr. q. 15.* & Gibalinum *art. cit. n. 5.*

20. Dubium tertio hujusque loci principalis & valde controversa quæstio est, quâ monetâ census aliâque debita pecuniaria solvenda sint post nummorum valorem mutatum & auctum vel diminutum. Cujus resolutio pendet à censûs constitutione vel conventione, quâ debitum est contractum, & ex communi DD. sententia etiam à modo, quò monetæ valor est immutatus.

Primo enim, si in censûs constitutione vel contractu certa monetæ species & numerus, sicut ob periculum mutandi valoris aliquando solet, in obligationem sunt deducta, ea species & numerus in solutione exhibenda sunt: ut superveniens mutatio valoris quæcumque creditoris commodo vel incommodo cedat, ut *arg. d. Creditorem, aliàs l. Paulus 99. ff. de Solut. cum Bartolo in l. cit. n. 3.* Panormit. *in c. Quanto cit. n. 15.* & Interpp. aliis docent Covarruv. *cap. 7. cit. §. Unic. n. 5. conclus. 7.* Anton. Faber *de Var. Num. deb. Solut. cap. 3. n. 2.* Frid. Martini *de Jure Cenf. cap. 5. n. 116.* Molina *Traçt. 2. de l. & l. diff.*

312. n. 9. cit. Laiman. n. 13. & 14. Gonzalez *in c. Cum canonicis cit. n. 5.* Rationis locò est Regula 85. in 6. *Contractus ex conventionem legem accipiunt:* cuius eique consonæ *l. 1. §. 6. ff. Depoffi* vigore generatim, cum in obligationem deducta certa species est, præstantia ea, neque alia pro alia, invito creditore solvi potest, *l. Mutuum 2. §. 1. ff. de Edict. Credit.* ut, sive ejusmodi speciei valor & æstimatio augeatur, sive diminuat, ex mutatione proveniens commodum & incommodum, saltem si debitor in mora non fuit, pertineat ad creditorem.

Neque, hoc casu in quavis ejusdem æstimationis & valoris moneta solutionem exhiberi posse, inde vincitur: quòd in nummis non tam subtilitatis quam potestatis seu æstimationis ratio habetur, *l. 1. pr. ff. de Contrab. empt. & l. Quæ extrinsecus 65. ff. de P. O. cap. 5. l. Florentinus ICT.º* respondit, stipulationi nihil obesse, cum stipulanti decem argenteos aurei promittuntur ejusdem quantitatis. Unde debiti pecuniarii, mutuò acceptis mille aureis contracti, solutionem in quavis proba & ejusdem valoris moneta fieri posse, delimit. *Fr. chineus Lib. 2. Controvers. cap. 49. §. Sed contrarium,* pro se constitutum allegans. Sed perperam; quia ea consuetudo solum observatur, quando de solutione in certâ speciei moneta facta expressè non convenimus: quòd enim casu solutio in quavis proba moneta fieri potest; & si debitum, creditis nummis aureis contractum, argenteis ejusdem valoris numis solvarur, aliud pro alio solutum non intelligitur; quòd ejusdem valoris nummi aurei & argentei recipient functionem, eundemque præstent utilitatem, *l. 1. §. l. Quæ extrinsecus cit.* Pirhing *ad hanc Rubr. n. 35.*

Excipitur tamen ab hac Resolutione

& in aliis ejusdem valoris nummis solutio exhiberi potest Primò, quando in obligationem deducta certa species non facile potest haberi, *l. Si se 4. §. 3. ff. de Re judic.* & alterius præstatio nihil incommodi vel damni est allatura creditori, *l. Creditorem cit. Mynfinger Cent. 4. observat. 1. n. 6.*

22. Excipitur secundò casus, quò in obligationem deducta moneta auctoritate publicà est reprobata; quò tamen casu debitorem, quasi solutio impossibilis reddita sit, liberari perperam existimat Faber *l. cit.* quia in hujusmodi contractibus præsertim reciprocis & onerosis debitor ad duo, scilicet ad solvendam æstimationem pecuniariã, & ad hujus solutionem in certa specie exhibendã obligatur: quæ obligationes cum dividuæ sint, earũ posteriore impossibili reddita, remanet prior; ne utilis per inutilem vitietur contra *Reg. 37. in 6.* Quare debitor, specie omnino pereunte vel reprobata, solutionem in alia probata ejusdem æstimationis pecunia exhibere tenetur *arg. c. Olim cit. ubi Glossa fin. Panormit. n. 4. Gaill. Lib. 2. observat. 73. n. 7. Mynfinger cit. n. 6. & Laiman. n. 14.*

Excipitur tertio casus, quò debitor census vel alterius debiti pecuniarii majorem partem solvit in moneta deducta in obligationem, & unus alterve ejus rationis nummus deficit; hujus enim defectum aliã specie suppleri & hanc admitti, æquitas postulat, Molinæus *de Commercio q. 91. §. cit. Martini n. 120.*

23. Excipitur quartò, nisi censui, in certa moneta debito Ecclesiæ, quadraginta, vel debito alicui privato creditori triginta annorum spatio, bonæque fide continuata alterius, sive æqualis sive minoris valoris, moneta solutione sit præscriptum, *arg. c. Olim cit. junctis c. De quarta 4. c. Ad aures 6. de Prescript. &*

l. Sicut 3. C. de Prescript. 30. vel 40. annor. cit. Martini n. 123. & Fagnanus in c. Olim cit. n. 21. ut dictum n. 6.

Secundò, si initiò quidem de certa specie & numero inter creditorem & debitorem non convenit: sed tamen iste interpellatus solutionem debito tempore & loco, cum posset, non exhibuit & fuit morosus, moneta valore culpabilis moræ tempore mutata, solutionem exhibere debet secundum valorem, qui ante moram fuit; ut, si nummus aureus ante moram trium, post hanc autem quatuor florenorum valorem habeat, ad solvendum trecentorum florenorum debitum centum & non tantum septuaginta florenos creditori adnumerare tenetur, & ex mutatione proveniens damnus non ad hunc, sed ad morosum debitorem pertineat, Bartol. *in l. Creditorem cit. n. 8. cit. Covarruv. §. Unic. n. 4. Martini n. 75. Wadingus de Contractibus disp. 8. dub. 4. n. 2. & Pirrhing ad banc Rubr. n. 27.* Ratio est; quia *Mora sua cuiuslibet nociva est*, ut habet *Reg. 25. in 6.* ut ex ea provenientia damna & incommoda ipse, non creditor solutionis dilatione delusus, debeat perferre, *l. In hac actione 3. ff. de Conduct. tritic. §. l. Ratio 3. §. fin. ff. de Act. empti.*

Tertio, si absque certæ speciei & numeri designatione solummodo certa quantitas pecuniæ vg. centum floreni in obligationem deducti, & postea monetae valor extrinsecus mutatus fuerit, in solutione quantitas illa sive centum floreni exhibendi sunt, sive superveniente mutatione nummorum valor auctus sit, sive diminutus; ut valoris extrinseci augmentum vel decrementum pertineat ad debitorem: & iste vg. ter mille florenorum debitum, quod mutuò acceptis mille aureis, quorum singuli contractus tempore tres florenos valebant, contraxit, ho-

H h h h h 2

xit, hodie, quò tempore singuli aurei quatuor florenos valent, adnumeratis septingentis quinquaginta aureis ex solvere valeat: & contrà, si hodie ter mille florenorum debitum, mutuò acceptis trecentis quinquaginta aureis nummis, contractum post aliquot annos exhibitis mille aureis exsolvere teneatur, si eo tempore aurei valor diminutus & ad tres florenos redactus fuerit, ut cum Fabro *ad Rubric. Infit. Quib. mod. oblig. toll. cit. Molino q. 92. Covarruv. §. Unic. n. 3. in fine, Mynsing Observat. 1. cit. Martini n. 66. & ICT. is aliis ex TT. docent Sotus Lib. 6. de Justitia q. 1. art. 2. Molina cit. disp. 212. n. 2. § 3. & Laiman. cap. 5. cit. n. 15. qui alique DD, licet non eodem omnes modò loquantur, & in debitis pecuniariis, in quibus moneta certa species certò numero exhibenda in obligationem deducta non est, alii Contractus, alii Solutionis tempus attendendum, asserant, re ipsa tamen in hac sententiam, ut explicata est, omnes conspirant; cum, qui Contractus tempus inspiciendum ajunt, aliud non velint, quàm attendendam quantitatem debiti, vg. mille florenorum, qui ex contractu mutui, quò mille aurei crediti sunt, debentur: ii verò, qui tempus Solutionis inspiciendum dicunt, aliud non velint, quàm inspectandum pecuniæ vg. aureorum valorem, qui est tempore solutionis, & secundum quem ista est exhibenda; ut, si solutio exhibeatur in aureis, istorum major, si singulorum valor imminutus: & si auctus est, minor numerus debeatur, ut pro *cit. DD. in concordiam reductione rectè adnotarunt Laiman. cit. n. 15. §. Adverte, & ex Collegii nostri Juridici Antecessoribus Ferd. Weizenberger *Q. Q. Monetar. q. 3. n. 10.***

27. Sic declarata Resolutio imprimis a-

partè colligitur ex *Ordinatione Monetar. ria*, facta à Ferdinando I. 1559. quò floreni Rhensis aurei valor, qui ante factum *Recessum Comitiorum* Augusti 1551. celebratorum §. Membrum 4. sic bissero octodecim baciorum erat, eadem bonitate manente, tribus crucigeris auctus & debitoribus facultas data est, illos in hoc valore exponendi & debita solvendi. Unde perspicuum, augmentum valoris prodesse debitori: & hinc consequens est, eidem & decrementum nocere; ne mutationis alius percipiat commoda, alius incommoda perire cogatur, contra rationem Equitatis naturalis & in ista fundatam Ecclesiasticis Juris Regulam, *Qui sentit onus, sentit debet & commodum, & contrà*, que est *55. in 6.* Deinde evincitur ratio, quia valoris sive æstimationis monetae actio & diminutio publicà auctoritate sine decernitur ac promulgatur, ut secundum eam mercationes & debitorum pecuniariorum solutiones fiant, *l. 1. §. ff. de Contrab. empt.* Unde, sicut in iudicio impositum, sic etiam auctum vel diminutum monetae valorem, hoc ipso, quòd publica Ordinatione iusta sit, in mercationibus & debitorum solutionibus observari necesse est, per text. *c. 1. de Constitut. l. Leges 3. § 9. C. de LL.* Datum pro eadem Resolutione facit Consuetudo seu Praxis Imperii Provinciarum ac Civitatum, in quibus, monetae valore publicà Ordinatione mutato, debitores incrementum, quod priori valori accessit, in solutione, retentis aliquot nummis, deducere solent: & contrà decrementum sive id, quod veteri valori detractum est, additis aliquot nummis, supplere coguntur, teste, itaque in Imperiali Camera iudicatum, asserente *Mynsingero Observat. 1. cit.*

Huic tamen Resolutioni locus non est, si

est, si valoris monetæ mutatio non Principis aut alterius legitimi magistratûs auctoritate publicâ, sed merè privatâ, sive improbitate fœneratorum, mercatorum, campforum sit introducta; cùm nummos in solutionibus secundum valorem hujusmodi hominum, usu auctum creditores nec teneantur recipere, neque secundum valorem illò diminutum exigere à debitoribus possint, *citr.* Laiman n. 16. & Pirrhing n. 30. Nisi ejusmodi privatâ auctoritate introductus valor nummorum communi populi usu observatus decennio fuisset; cùm, eò tantò tempore uniformiter & sine interruptione continuatò, jus Consuetudinarium, publicæ Ordinationis vim obtinens, induceretur, ut *arg. c. fm. de Consuetud. & Rubrica C. Qua sit longa Consuet.* dictum Lib. 1. tit. 4. n. 30.

30. Quartò, si absque certæ speciei & numeri designatione certa quantitas v.g. mille florenti in obligationem deducti sint, & postea monetæ valor intrinsecè mutatus, solutionem in antiqua, sive impositi Censûs vel debiti contracti tempore recepta moneta, vel si talis non extet, aut haberi nequeat, secundum valorem & æstimationem in corrente moneta (sive ista intrinsecè deterior sive melior antiquâ sit) exhibendam, cum Bartolo *cit. n. 6.* Panormit. in c. *Quantò cit. n. 12.* Innocentio in c. *Olim cit. pr.* & Interpp. aliis defendunt *citr.* Martini n. 125. Covarr. §. *Unio. n. 2.* Fachineus *cap. 10. §. Resat.* Laiman n. 17. Fagnanus in c. *Olim cit. n. 4.* Pirrhing n. 22. & alii, pro hac sua Resolutione allegantes palmares, ut communiter existimantur, textus c. *Olim & c. Cùm Canonici citr.* quorum priori clerici ad censum, Synodatici nomine Episcopo in denariis Papiensibus, illius constituti tempore receptis, vel si non extent, secundum eorum æstimationem, non in

Lucensibus, secundum intrinsecum valorem diminutis, solvendum condemnati; posteriori Ecclesiæ Cathedralis canonicis adjudicata pensionis solutio est in moneta antiqua deterioris valoris, quàm erat nova, pro qua illi agebant: vel si antiqua non extet, in nova secundum æstimationem antiquæ. Rationem reddunt; quia Justitia Commutativa exigit; ut in omni debito pecuniario præstetur id, quod in obligationem est deductum; in obligationem autem deducta censetur præstatio monetæ ejus bonitatis ac ponderis, cujus erat tempore impositæ vel contractæ obligationis; ut consequens sit, solutionem in ea moneta, quæ obligationis impositæ & contractæ tempore in usu fuit, exhibendam ex sententia JCTi Pomponii, qui l. *Cùm quid 3. ff. de Reb. credit. ait.* In contrahendo, quod agitur, pro cauto habendum est: id autem agi intelligitur, ut ejusdem generis & eadem bonitate solvatur, quâ datum est. Atque huic doctrinæ in omni debito pecuniario, in quo de nummorum certa specie & numero solvendo inter contrahentes non convenit, locum esse, volunt DD. *citr.* dummodo monetæ antiquæ per novæ solutionem, bonâ fide legitimòque tempore continuatam, non sit præscriptum, *arg. c. Olim cit. junctis c. Ad aures & l. Sicut citr.* Fagnanus in c. *Olim cit. à n. 14.* & Pirrhing num. 26.

Sed, licet Resolutio hæc Theologorum, & Canonistarum præsertim, communi calculò approbata sit, non desiderantur tamen magni nominis DD. qui valore monetæ etiam intrinsecè mutato sive metalli bonitate vel pondere diminuto auctòve, debitoribus patrocinentur & Censuum aliorumque debitorum pecuniariorum solutiones ab iis in moneta secundum valorem ejus præsentem ritè fieri, asserere non dubitent; id enim cum
H h h h h 1 Geni.

Geminiano *Consl.* 137. Lud. Romano *Consl.* 123. Fabro in *Aurb. Hoc nisi C. de Solut.* Hotoman. *Lib. Illustr.* q. 15. ex RR. sustinent Menoch. *Consl.* 49. à n. 8. cit. Molinæus q. 100. n. 11. Wadingus de *Contrah. disp.* 8. dub. 5. n. 4. Pontius de *Potest. Princip. Monet.* q. 3. & 4. Gonzalez in c. *Cum Canonicis cit.* n. 6. laudatus Waizenegger q. 4. à n. 15. & alii ab his relatis; & non levibus ducti momenti rationum: quarum

32. Prima est; quòd, cum Princeps ordinatione publicà, quà ex causa urgentis publicæ necessitatis aut evidentis utilitatis valorem monetae sive extrinsecè sive intrinsecè mutat, subditis præcipiat; ut monetam secundum impositum novum valorem in commerciis & solutionibus observent, ea secundum talem valorem in commerciis & censuum aliorumque debitorum pecuniariorum solutionibus valeat expendi & recipi debeat; quia legem justam publicè promulgatam subditi observare sine tergiversatione & contradictione tenentur, per textus c. 1. de *Constitut.* ll. *Leges* 3. & 9. C. de *LL* & tradita *Lib. 1. tit. 2. n. 72.* Ordinationes autem Monetariæ perinde, ut Tributariæ aliæque leges ex publicæ necessitatis aut evidentis utilitatis causa latae, non obstant damno ac præjudicio, quod privatis quibusdam afferunt, justæ sunt hoc ipsò; quòd Princeps ex ejusmodi causa de rebus ac bonis subditorum disponere & privatorum juri derogare valeat, Panormitan. in c. *Que in Ecclesiarum* 7. de *Constitut.* n. 11. Felin. in c. *cit.* n. 26. Gaill. *Lib. 2. observat.* 26. n. 3. & Pirrhing ad *Rubr. de Constitut.* n. 19. Confirmatur hæc ratio; quia damnum & præjudicium, quod hujusmodi ordinatio monetaria subditis aliquando affert, ii, quos tangit, publici boni intuitu, non minus æquò animò, quàm id, quod ex Tributaria & Ufu-

capionum ac Præscriptionum legibus sentiunt, perferre debent; quòd privatum ipsorum bonum cedat publico; quòd universalius præstantiusque est, *Novell.* 39. cap. 1. pr. V. *Sancimus* & hujusmodi Ordinatione non minus quàm Tributariis & Præscriptionum legibus contemp- tur ac promovetur.

Secundà; quia nummi non tam materia, quàm ex quantitate, hoc est, valore ac potestate, publicè auctoritate imposità æstimantur, l. 1. pr. ff. de *Contrah. empt.* cum, si non tam valor & potestas impositicia, quàm materia spectanda esset, massa non signata tantum valeret, quantum signata & percussa: quòd communiter reprobari ostendit Cagnol. *tit. 1. fundum* 2. C. de *Pañ. inter empt.* n. 21. Cui non officit; quòd nummi certè perpetua æstimatio esse dicatur pr. cit. l. *Nummis* 3. ff. de *In lit. jurat.*; quia talis impositicia Jure censetur hoc ipso quòd lex, quàm imposita est, materia factibilis ac perpetua sit, durèque, donec necessitatis rerum circumstantiis morè legi, quod olim rarissime evenit, aliud fluctuetur, ut l. *cit.* Hotomanus probè advertit.

Tertia; quia creditor non plus dampni patitur, si debitorum mille florenorum solutio ipsi in nummis aureis quòd valorem intrinsecum mutatis, quàm si in mutatis quoad valorem solum extrinsecum exhibeatur; cum utraq; solutio debitos sibi mille florenos consequatur, eò solum discrimine; quòd priori solutione mille floreni in nummis quidem minus probis quoad materiam, sed tamen pluribus; posteriori vero in probis quibus, sed paucioribus ipsi adnumerentur; ut quantum posterior solutio priorum bonitate nummorum, tantum ista illam numero excedat. Cum ergo secundum contrariæ Opinionis Assertores plerisque

casu, quò certa species & numerus nummorum in obligatione non est, solutio fieri queat in nummis quoad valorem extrinsecum mutatis, eadem fieri poterit in nummis quoad valorem intrinsecum mutatis secundum eorum æstimationem præsentem; cum, sicut in illa solutione defectus numeri nummorum materiæ bonitate, sic in ista defectus bonitatis materiæ nummorum numero compensetur.

33. Confirmat hanc Opinione Praxi Reipublicæ Romanæ Veteris, in qua imprimis ex auri libra Romana ab initio conflati sunt quadraginta octo vel quinquaginta solidi: postea sub Imp. Constantino centum, sub Valentin. septuaginta duo ejus modi aurei percussi sunt. Simili modo As, qui initio libralis sive duodecim Unciarum erat, cum tempore sextantarius sive duarum unciarum, tum uncialis & demum semiuncialis evasit: qui tamen solidi, uti & asses, licet ponderis essent inæqualis, æqualem tamen valorem & vim in solutionibus habebant. Deinde in eadem Republica denarii, qui initio ex puro argento percussi erant, cum tempore pars octava æris, & tandem, necessitate publicâ urgente, sequioris istius metalli tantum admiscebatur; ut penè ærei evaderent: similiq; modo aureis veteribus quoad puritatem materiæ deteriores suffecti eandem, quam illi, vim in solutionibus obtinuerunt. Quæ atque ex aliis Historicorum monumentis deprompta exempla & momenta etiam rationum si considerentur, Opinione hanc à veritate non aberrare, ait Berlichus *Prætic. p. 2. conclus. 35. n. 35. ad finem*, licet ipse, aliorum DD. & Principis præsertim sui auctoritatem secutus, contrariam amplectatur, & pro ea ex Jure allegatis textibus *c. Olim & c. Cùm Canonicis cirt.* quasi certam interpretationem semper habuerint; subijciat *l. Minime 23. ff. de LL.*

Sed hoc immeritò; quòd communiter receptus utriusque *cc.* intellectus cum præfixis utriusque Summariis non omnibus probetur, & ritè intellecti textus illi communi Opinioni non suffragentur.

Prior sive *c. Olim cit.* quia in ejus casu Episcopo Spoletano à Rupinensibus clericis Synodatici nomine simpliciter debiti &, tam in Nativitatis quàm Resurrectionis Domini festivitatis, solvendæ erant tres denarii Papienses, vel eorum pretium in moneta corrente: cujusmodi denariorum singulorum æstimationem cum denarii Lucenses initio tres, postea istorum valore intrinsecò mutato, septem cum dimidio facerent, & clerici, qui initio tres Papienses, postea pro eorum singulis tres & pro tribus novem Lucenses solvissent: & post factam valoris intrinsecam mutationem, cum hujusmodi novem denarii tres Papienses non amplius æquarent, nihilominus pro singulis Papiensibus non nisi tres; ac proinde pro tribus non nisi novem Papienses solvere vellent & triginta sex annis solvissent, re ad sedem Apostolicam delatâ, Innocentius III. clericos ad trium denariorum Papiensium in Natalis Domini & Paschatis festis solutionem, vel eorum æstimationis in moneta corrente exhibitionem Episcopo condemnavit; quòd Papiensium solutioni spatio triginta sex annorum, quibus Lucenses tres pro singulis Papiensibus soluti erant, non potuerit præscribi, *c. Ad aures 6. & c. Illud 8. de Præscript.* Quæ ex Decretalis *c. Olim cit.* relatæ integra lectiōe à Gonzalez reddita & n. 4. declarata, facti species atque Apostolica decisiō ei, pro qua allegatur, & communi Opinioni nihil patrocinatur; cum in denariis Papiensibus, qui soli debiti & adjudicati sunt, ulla mutatio non intervenit: sed solummodo in Lucensibus, qui debiti non erant, & olim pauciores, postea plu-

34.

stea plu-

stea plures tres denarios Papienses ad-
quarunt, Menoch. *cit. Consil. 49. à num.*
32. & Gonzalez in c. Cum Canonicis cit.
n. 6.

Posterior sive *c. Cum Canonicis cit.*
quia in ejus casu agebatur de certa pen-
sione Canonicis à presbytero solvenda in
moneta communi sive Turonensi, quæ ni-
hil immutata &, tam intrinsecò quàm ex-
trinsecò valore spectatò, minor ac dete-
rior erat Parisiensi: Canonici autem il-
lam solvi volebant in Parisiensi, quæ mu-
tata & utròque illò valore spectatò solu-
tionis tempore major erat. Quà re ad
fedem Apostolicam delatà, petitionis in-
justitiam agnoscens Urbanus III. aut ex
eo Gregorius IX. pensionem canonicis in
moneta Turonensi nihil mutata, in qua
debita & priùs soluta fuit, vel secundum
ejus æstimationem & valorem extrinse-
cum in moneta corrente solvi præcepit; ut
quantitatem sibi debitam sive in deteriori
sive in pretiosiori moneta Canonici con-
sequerentur, ut laudatus Gonzalez *in c.*
cit. eruditè ostendit *n. 1. § 7. Qui & c.*
cit. verus, atque isti consonus intellectus
Menochii *l. cit. n. 36.* ei, pro qua adduci
solet, Opinioni ullum patrocinium non
præstat.

35. Pro eadem non facit deducta ratio;
quia, cum de nummorum certa specie &
numero non convenit, in obligationem
deducta censetur sola quantitas, quæ est
expressa; ut solutio in moneta secundum
valorem publicà autoritate impositum
& solutionis tempore receptum exhibea-
tur, *l. 1. cit. § 1. Cum certum 9. ff. de Au-*
ro & arg. leg. nihil obstante l. Cum quid
cit. quia in ea bonitatis nomine moneta
proba ejusque valor sive æstimatio ex-
trinseca, publicà autoritate approbata,
non ipsa materia venit, ex mente Ripæ in
l. Quod re 5. ff. Si cert. pet. n. 24. § cit.
Menoch. n. 41.

Ex duabus Opinionibus hæc tenet
deductis, licet prior multò frequentiori
DD. calculò approbata & quòd initio
impositæ obligationi solutionem dante-
que accepto perfectiori modò adæque-
Naturali æquitati magis congruere vi-
deatur, posterior tamen verisimilior &
recepta est usu Bavariæ nostræ & pluri-
um aliarum Germaniæ Provinciarum: in
quibus (conventionem de certa nummorum
specie & numero exhibendis, & debito-
ris morà cessantibus) censuum aliorum-
que debitorum pecuniariorum solutio in
nummis aureis & argenteis, tam intrin-
secè quàm extrinsecè mutatis, secundum
æstimationem & valorem eorum extrin-
secum publicà autoritate impositum vel
approbatum ac præsentem: non secun-
dum eum, quem contractus vel obli-
gationis impositæ tempore habuerunt, pas-
sim offertur, admittitur & adjuvatur;
ut, sicut ex materia puritate & impositi
valoris diminutione proveniens lucrum
& commodum; & ex illius auctione &
materiae deterioris admixtione propo-
niens damnum & incommodum perit,
ad creditorem, sic vice versà commo-
dum & lucrum, quod sequioris materiae
admixtio & extrinseci valoris nummorum
auctio, & damnum atque incommodum,
quod materiae puritas & valoris extrinseci
diminutio affert, percipere valeat, aut
perferre debitor cogatur.

Quintò, si ex causa urgentis gratia
simæ necessitatis publicæ monetae valor
extrinsecus enormiter augetur ut vi-
ginti argenteus, qui nunc unus, po-
stea ad octo vel decem; & aureus, qui nunc
quatuor florenorum valorem habet, po-
stea ad triginta vel quadraginta florenos
ascenderet; uti &, si moneta per deterio-
ris & adulterinæ materiae admixtionem
ita enormiter depravaretur; ut unus au-
reus vel argenteus nummus, qui nunc in
usu est,

usu est, quoad bonitatem intrinsecam octo vel denis postea eudendis aequivale- ret: si, inquam, hoc eveniret, in debito- rum solutionibus monetae valorem non eam, qui solutionis, sed qui contractus tempore fuit, spectandum, Fabri de Var. num. deb. solut. cap. 4. n. 2. Laiman cap. 5. cit. n. 16. in fine, & n. 25. Pirthing ad hanc Rubr. à n. 31. & his testibus communissi- ma sententia est DD. aliorum: ex quo- rum doctrina tali casu creditor cogi non potest; ut in antiqui debiti solutione monetae, quoad extrinsecum valorem ita enormiter auctam, vel quoad intrinse- cum ita depravatam, secundum valorem huiusmodi currentem recipiat: similique modo debitor, qui ita enormis mutatio- nis tempore debitum, monetam ita depra- vatam vel quoad valorem auctam mutuo ac- ceptam contraxit, cogi nequit; ut, enormi ea utriusque valoris mutatione per redu- ctionem rei monetariae ad meliorem sta- tum cessante, debitum solvat in moneta proba secundum valorem, ea reductione diminutum: saltem si, ut solet, enormis illa valoris mutatio non sit diu duratura, eaque durante rerum venalium pretia multum aucta essent: quod modò limita- tam hanc resolutionem etiam probat cit. Weizenegger q. 5. n. 10. 11. § 17. Ratio est; quia creditores, si enormi illa mutatione durante antiquorum debito- rum solutiones in moneta secundum ex- cessivum valorem recipere: & debitores, si debitorum aureis vel argenteis nummis secundum excessivum valorem acceptis contractorum solutionem in aureis & ar- genteis nummis secundum valorem, ad quem mutatione cessante reducti sunt, ex- hibere cogentur, enormissimè læderen- tur: cum creditores pecuniae creditae octavam duntaxat vel decimam partem consequerentur, & debitores octuplo vel decuplo plus, quam acceperunt, reddere

cogentur contra mentem & volunta- tem Principis, ea valoris mutatione sub- ditos ita enormiter lædere, utique non intendentis. Confirmatur; quia, si in debitorum solutione moneta ita enor- miter depravata & secundum valorem excessivum recipienda esset, non apparet, cur, si aureae & argenteae monetae num- mi cuprei, ferrei, plumbei, imò & coria- cei & similes alii substituerentur, non et- iam hi secundum valorem impositivum recipi deberent, ad eosque recipiendos creditores cogi possent: quod tamen ini- quum & absurdum esse, nemo non videt.

Dixi tamen, Si rerum venalium pre- tia multum aucta & mutatio non duratu- ra sint. 38. Prius, quia, si, enormi illa mu- tatione durante, rerum venalium, etiam immobilium, pretium nihil aut non mul- tum auctum, sed idem ferè, quod ante & post mutationem esset, itaque depravatae mo- netae, vel quoad extrinsecum valorem ex- cessivè auctae florenus vg. eandem fere vim ac potestatem, eundemque usum communem in commerciis haberet, quem florenus monetae probae & quo- ad valorem non auctae, etiam in debi- torum solutionibus, speciali conventio- ne cessante, valor, quem moneta solutio- nis tempore habet, attendendus esset, ex mente cit. Antecessoris q. 5. n. 14. § 17. & q. 6. à n. 5. quòd, cum tali casu utrius- que floreni vis & usus in commerciis idem sit, is, qui unam monetam dedit, alteram secundum valorem impositivum curren- tem, auctam vel diminutam, recipiendò nullum aut modicum damnum patere- tur, & ab enormi læsione petita ces- sare. Posterius, quia, si intuitu specialis necessitatis vel utilitatis alicujus Reipu- blicae valoris monetarii etiam enormis mutatio ex publica Ordinatione stabilis & duratura, esset, ea introductum mone- tae valorem etiam in solutionibus obser- vandum, 39.

vandum evincit ratio prima deducta n. 32. Idemque juris esset, si enormi mutatione introductus valor provincie alicujus Consuetudine esset receptus: sicut receptus & secundum eum pronuntiatum in Bavaria nostra superiori seculo fuisse, videre est apud cit. Weizenegger g. 6. n. 41. & in subjecto ejus Tractatu Responsio Juridico Collegii nostri Antecessorum 18. Julii 1639. reddito n. 11.

40. Dubium quartò est de augmento valoris monetæ v.g. centum aureorum legatorum, quod, an secundum valorem, quem auri, testamenti conditi vel mortis testatoris tempore, habuerunt, præstandum sit, dubitandi ratio est; quòd, quando de legato præstando agitur, mortis tempus inspiciendum sit; cum legatum antè perfectum non videatur, quàm testator decesserit, l. Si fundus 28. ff. Quando dies leg. ced. & testamentum ipsum robor ac vires non habeat, nisi à morte testatoris, l. Omnium 19. C. de Testam. & l. 1. ff. Qui testam. fac. poss. Verùm, esto mortis demum tempore legati dies cedat, l. Si fundus cit. legatum tamen, si testamentò aliud expressum non fuit, præstandum est eà monetæ bonitate, quæ conditi testamenti, non quæ mortis tempore fuit, l. Si uxori 33. §. 1. ff. de Legat. 3. & l. Si ita 7. ff. de Auro & arg. leg. Ratio est; quia testator legare censetur consideratione patrimonii, quod habet eò tempore, quòd, conditò testamentò, de illo disponit; ut propterea nummos legare intelligatur secundum valorem præsentem, sive eum, qui in usu & commercio est, cum de patrimonio suo disponit & legatum relinquit, Panormit. in c. Olim cit. n. 4. Fagnan. ibid. n. 9. & 10. & Bruneman. in l. Si ita cit. n. 2.

41. Dubium quintò est, de augmento valoris pecuniæ v.g. centum aureorum depositorum. Et quidem, si illi deposita-

rio præcisè ad custodiam traditi sunt, illorum augmentum & decrementum ad deponentem pertinere, nemo facile inficitur; quòd, cum augmentum & decrementum valoris pecuniæ quoddam accidens sint, illius domino cedant forte, sicut ad hunc pertinet auctio & diminutio valoris pecuniæ existentis in manibus administratoris vel officialis, cit. Laiman n. 17. & Palao Traet. 32. disp. 3. p. 3. n. 4. Quòd si deposito admixtum sit mutuum utriusque pecuniæ depositatio permittitur & conventionis non certa species & numerus nummorum, sed sola quantitas restituenda esset, monetæ valore extrinsecò mortò, restitutio deponenti faciendâ esse secundum illius valorem præsentem, jam dicta n. 25. Casu, quòd monetæ valor intrinsecus mutaretur, hujusmodi depositum in alia ejusdem, cujus acceptum sit, denariatis monetæ restituendum, secundum communem sententiam n. 30. vel secus, si huic oppositam & à n. 31. deducitur Opinione quantitas deposita in quavis moneta secundum impositivum & extrinsecè auctum ejus valorem restituenda foret.

Dubium sextò est, an, si debitum viginti mille florenorum contractum sit, mutuum in nummis aureis vel majoris formæ argenteis acceptò, & de similis formæ argenteis in solutione exhibendis in forma numis in solutione exhibendis inter creditorem & debitorem non convenerit, solutio in ærola vel minuta moneta fieri, invitò creditore, possit. Non potest proditum videri l. Creditorem 99. ff. de Solut. ubi relati Pauli JCT. responsum est, Creditorem non esse cogendum in aliam formam nummos accipere, si ex ea re damnum aliquod passurus sit, damnosa autem creditoris vitæ foret moneta ærola & minuta; quòd multum temporis auferat ejus numeratio, & de portatio permolesta sit, Nihil.

Nihilominus, aërosis quoque & minutis nummis, si ejusdem, cuius aurei & argentei valoris sint, tale debitum solvi posse, rectè defendunt Molinæus de Commercio. q. 99. Gutierrez Lib. 2. Practic. q. 179. n. 1. Wefenbec. in ff. de Reb. cred. n. 12. & Donell. in l. Cum quid 3. ff. eadē Rubr. n. 10. Ratio est; quia solutio pecuniaria regulariter fieri potest in quavis moneta ad eam rem publica autoritate approbata, qualis aërosa & minuta non minus est, quàm aurea & argentea formæ majoris. Cujus ulterior ratio est; quòd in solutione, si de certæ speciei moneta non convenit, non tam ad ipsam materiæ massam, quàm ad valorem ac pretium nummi respectus habeatur, l. 1. §. 1. l. Cum certum 9. & l. Titia 35. pr. ff. de Auro & arg. leg. Quod ita quidem est, Ne tamen, quod l. Creditorem cit. cavetur, aërosæ ac minutæ monetæ copia damnosa & æquò magis incommoda creditori sit, ab Imp. Ferdinando I, res hæc sic attemperata est; ut nemo in summæ notabilis solutionem de minuta moneta ultra viginti quinque florenos accipere cogatur, Ordinatione Monet. edita à 1559.

ARTICULUS III.

De Exactionibus Prælatorum seu Subsidio

Charitativo.

SUMMARIUM.

- 95. Prælati debetur Subsidium Charitativum :
- 96. Ad quod exhibendum compelli venientes possunt,
- 97. Cum exigitur ex manifesta & rationabili causa.
- 98. Cause hujusmodi,
- 99. Et Prælati, quibus debetur variè sunt.

- 50. Episcopo præstatur ab Ecclesiis & Beneficiariis diocæsanis,
- 51. Non ab hujusmodi laicis,
- 52. Et à Monasteriis, nisi ratione capellarum univ. arum :
- 53. Neque etiam ab Ecclesiis Exemptis :
- 54. A beneficiariis pauperibus & pensionariis,
- 55. Id Ecclesia, quarum bona sita extra diocæsin,
- 56. Et in quantitate usu recepta Episcopo exhibendum est.
- 57. Subsidium hoc ab Episcopo remitti insuum :
- 58. Non in successorum præjudiciū potest.
- 59. Ei non derogatur Præscriptione :
- 60. Nisi ista sit immemorialis.
- 61. Subsidii Charitativi causa merè Ecclesiastica est.

Exactionum nomine hęc locò veniunt contributiones & collectæ pecuniariae, quæ in subsidium aliquod extraordinarium Prælati Ecclesiasticis, ex justa causa id postulantibus, à subditis præstantur : quibus, sicut hos gravare prohibentur, sic manifestâ & rationabili causâ exigente moderatum aliquod auxilium cum Charitate ab iis postulare permittuntur, c. Conquerente 16. de Offic. Ord. & c. Cum Apostolus 6. §. Prohibemus, hæc Rubr. quod auxilium in Scholis & Foro receptâ nomenclatione Subsidium Charitativum nuncupatur, cum; quòd à principio ex Charitate peti debeat potius, quàm per vim extorqueti, arg. c. Ex parte 18. V. In secundum verò; quòd, existente justâ causâ, omnino deceat, id à subditis ex Charitate erga suos pastores libenter conferri, Wagnereck in c. Cum Apostolus cit. not. 2. Unde

Dubium oritur, an ergo ad subsidium hoc subditi nequeant compelli. Non posse, saltē ab Episcopo vel Prælato id petente,

petente, cum Innocentio in *c. Cum Apostolus cit.* aliqui volunt partim; quod §. *cit.* ab iis postulandum dicatur cum Charitate, clericis subditis exponendō Maticis Ecclesie necessitatem precibusque & moderatis conventionibus instandō: tum verō; ne Episcopus in sua propria causa sit iudex, contra Regulam l. i. c. *Ne quis in sua causa.* Verūm, licet secundū institutionem suam ex Charitate debeatur, manifestā tamen & rationabili causā exigente, subditos invitos ad ejus solutionem compelli posse, cum Panorm. in *c. Cum Apostolus cit.* n. 15. & aliis Interpp. docent Bellencinus *de Subsid. Charit.* q. 15. & Remig. de Gonny *Tract. similia* q. 8. quod sit Charitas præcepta: ad quam Episcopo & Ecclesie Cathedrali exhibendam clerici iudicis officio compelli non minus possunt, quā tempore magnæ famis & necessitatis divites ad elemosinam pauperibus largiendam. Unde DD. passim, *Ubi Charitas*, inquit, non proficit, exhibenda est potestas; ac proinde Charitati simul & coactioni est locus: & Episcopus proposito edicto suæ diocesis clericos Subsidium Charitativum intra certum tempus non solventes valet excommunicare: quod à Rota decisum, testis est Barbosa *de Offic. Episc.* alleg. 87. n. 5.

47. Neque obstat Regula l. i. *cit.* quia subsidium illud non exigitur, nisi ex causa rationabili & manifesta seu notoria: quā existente, Episcopus etiam in proprio facto, saltem Ecclesie suæ bonum & utilitatem concernente, procedere potest, *c. i. de Penit. in 6.* cum ratione notorii competens fiat iudex, qui competens alias non est, *c. i. §. Notoria, in 6. cit.* Bellencin. n. 2. & Barbosa n. 6.

48. Causa Charitativum hoc Subsidium exigendi in genere censetur, quas nemo bonus & rerum intelligens valeat in-

probare: cujusmodi in specie sunt magis sumptus facti in Electione illiusque Confirmatione, & faciendi in Consecratione, à qua id in Germania nostra *Die Bischof und Weichsteyr* nuncupatur: solutio magnorum debitorum, pro Ecclesie fabrica reparanda, aliave necessitate aut evidenti utilitate contractorum, saltem illis ex aliis Ecclesie bonis commode recuperari haberi: magnæ impensæ ab Episcopo factæ pro recuperandis Ecclesie bonis ejusque juribus tuendis & petrandis negotiis, concernentibus totam diocesis, aut faciendæ in visitatione Liminum S. Petri, in professione ad Concilium, Comitum, Curiam Imperatoris, Regis vel Principis, à quo Regalia acceptæ, vel illius adventantis receptione & similibus, à *cit.* Bellenc. q. 10. Menoch. *de Arbitr. casu* 178. Belleto *Disquisit.* p. 1. *Tr. de Cler. debit.* §. 12. & Barbosa *cit. alleg.* n. 26. relatæ: quæ in dubio non prestantur, sed exprimentur: *font. arg. §. Prohibemus cit.* quod causa non solum rationabilis, sed etiam manifesta exigitur, *cit.* Barbosa n. 28. Hujusmodi autem causæ existente sive durante vel recurrente Charitativum Subsidium non semel dicitur taxari, sed sæpius exigi ab Episcopo potest: dummodo ejus exactio subditis plus æquò non graventur, ut ex §. *Prohibemus cit.* V. *Aliquoties*, cum Panorm. *ibi* n. 1. Boerio *decis.* 131. desumunt Bellenc. q. 23. & Gonny q. 32.

Hujusmodi causæ aliquā manifestā & subsistente subsidium Charitativum exigendi jus competit Episcopis & ceteris Ordinibus Episcopalis Prælati confirmatis, etiam si non sint consecrati; quia non est Ordinis sed Jurisdictionis: vi cuius id exacturus Capituli sui consilium requirere debet, *c. Quando §. de Tit. qua d. Prælati* Eiusdem exactio ex dictarum capitularum aliqua etiam permittitur est Capitulo Cathedrali

thedrali, Glossa in c. Cupientes 16. V. Alimunde, de Elect. in 6 Cardinalibus in Ecclesiis sui Tituli: uti etiam, quando sunt perpetui & generales Commendarii Cathedralium Ecclesiarum; quod, licet istas non obtineant in titulum, legitimam tamen habeant administrationem & exercere valeant jurisdictionem, quæ competet Episcopo intitulo, *citt. Bellenc. q. 6. & 7. & Barbosa n. 14. & 20.* Demum idem exigendi jus etiam habent Præpositi generales Ordinum pro communi Religionis necessitate vel sevidenti utilitate facturi magno sumptus, quos aliunde quam ex Ordinis contributione habere commodè non possunt, *citt. Bellenc. q. 5. n. 2. & Barbosa n. 19.*

50. Postulare autem subsidium hoc Episcopi iisque similes Prælati possunt ab omnibus suæ diocesis Ecclesiis & clericis beneficiatis, *c. Conquerente cit. à Canonice Collegiarum, Extravag. Unic. §. Cærorum, hie & Cathedralium Ecclesiarum.* Imò hos Episcopo tanquam membra capiti suo præ extraneis convenit subvenire, *arg. c. Cum non liceat 12. pr. de Præscript. citt. Bellenc. q. 24. & Barbosa n.*

51. 4. Non etiam à laicis ex generali Consuetudine, quæ optima legum interpretis est, & §. Prohibemus *citt.* nomine subditorum ad hunc effectum non nisi Ecclesiasticos, quorum duntaxat *c. Conquerente cit.* mentio fit, comprehendit, docet, ut ex DD. *citt.* ille q. 26. iste n. 4.

52. advertit. Neque etiam à Monasteriis; quia istius subsidii exactio est de Lege Episcopi Diocesana, à qua Regularium Monasteria omnia sunt exempta, *can. Inter cetera 8. V. Ne ergo, 10. q. 3. & can. Luminoso 6. ibi, Remotis vexationibus & cunctis gravaminibus, 18. q. 2.* Idem Bellenc. q. 28. & Cochier de Jurisdic. Ord. in Exempt. p. 1. q. 25. n. 8.

Neque ad ejus præstationem Mona-

steria adstringi, evincitur ex Clem. Univ. de Excess. Prælat. quæ Episcopi inter alia etiam redarguuntur; quod exigendò ab ipsis Monasteriis exemptis eorumque subditis Charitatis subsidium nimium excedant. Unde à contrario aliqui inferunt, subsidium Charitatis moderatum ab hujusmodi aliisque Monasteriis exigi posse; nisi privilegiò vel consuetudine legitime præscriptà defendantur. Sed malè; quia Clem. *citt.* textus exaudiendus est de Monasteriis, unitas habentibus Ecclesias & capellas seculares, & subsidium illud Episcopo exhibere solitis, antequam per unionem Monasteriis incorporarentur: ratione quarum ista ad id præstandum post unionem teneri, evincit ratio; quia Ecclesiæ & capellæ illæ cum onere suo ad Monasteria transiisse, *arg. c. Ex litteris 5. de Pignorib. & sine Episcopatum jurium præjudicio his fuisse Episcopatum munitur, c. Quia Monasterium 2. de Relig. domib. citt. Cochier n. 9. & Barbosa n. 46.*

53. Præter laicos & Monasteria id Episcopus postulare nequit. Imprimis ab Ecclesiis exemptis, præsertim libertate plenà gaudentibus, *arg. Clem. 1. V. Exemptione:* nisi ratione Ecclesiæ non exemptæ, habentis populum & ipsis subiectæ, *arg. Clem. cit. de Excess. Prælat.* juxta jam datam istius explicationem. Deinde à clericis carentibus beneficiò Ecclesiasticò: quantumvis amplum patrimoniũ & bona quasi patrimonialia, ex oblationibus, elemosynis vel ministerio aliquo spirituali provenientia, habeant; quia subsidium Charitativum est onus mixtum, à clericis debitum ratione Ecclesiarum & beneficiorum ex fructibus provenientibus ex istis, *c. Conquerente cit. Gonny Tract. cit. q. 25. & Laiman. Lib. & Tract. 3. p. 1. cap. 3. n. 11.* Præterea à clericis beneficiatis pauperibus, quales censentur non

lilii 3

54. solum,

solum, qui propter bellum, inundatio-
nem vel aliam similem causam nullos fru-
ctus ex beneficio percipiunt: sed etiam,
quorum proventus beneficiales omnes ne-
cessarii sunt ad honestam sustentationem;
quia exactio aliquâ hanc diminueret à
clerico non exigit & Prælatus non sinit
Charitas, in qua subsidium illud funda-
tur; cum congruâ sustentationis dimi-
nutione clericus gravaretur, contra §.
Prohibemus cit. textum, cit. Gonny q. 29.
n. 3. & Barbosa n. 49. Demum à Pen-
sionario: non quocumque, sed illo dun-
taxat, cui pensio, ut ex Curia stylo Pa-
pa solet, ab omni & hujus etiam subsi-
dii onere libera est constituta, juxta dicta
Tit. 12. n. 31.

55. Quando Ecclesia in una, prædia autem
& fundi earum in alia diocesi sita
sunt, subsidium hoc exhibendum est soli
Episcopo, in cujus diocesi Ecclesia vel
beneficium est situm, cum; quia prædia
accessoria sunt Ecclesiis & beneficiis, ut
locus sit *Regula 42. in 6.* tum verò; quia
subsidium hoc non est onus prædiorum
& fundorum; cum non transeat ad quem-
cumque istorum possessorem: sed Eccle-
siarum & beneficiorum; cum ratione i-
storum *c. Conquerente cit.* seu ratione
fructuum ex iis perceptorum à clericis ea
obtinentibus, §. *Prohibemus cit.* exigat-
ur, *cit. Gonny q. 25. Laiman n. 11.*
& *Barbosa n. 51.* Casu, quò Ecclesia
& beneficium situm est in confinibus dice-
cesium diversarum, earum Episcopi in-
ter se convenire & renuentes; ut con-
veniant, superioris autoritate compelli
debent, ut in hujus & aliorum jurium
Episcopatum perceptione alternent; ne
ipsorum discordia cedat in gravamen Ec-
clesiæ in confinibus constitutæ, *cit. Bel-
lenc. q. 52. à n. 3. & Barbosa n. 53.*

56. Quæ autem quantitas, subsidii il-
lius ratione, exigi valeat, DD. Opiniones

varia, ex iisque spectatò jure verior est,
quæ statuit, quantitatem adæquatam
sumam diei unius procuratoris à vici-
tis præstandæ, quando Prælatus per alium
visitat, secundum *Extravag. Unis. §.*
Ceterum. Quanta autem unius diei pro-
curatio sit, ejusdem Constitutionis pro-
à *V. Statimus* declaratur. Verum, quia
hanc quoad procuraciones ullo receptum,
complures negant, hac in re observanda
erit provinciarum consuetudo. Illi autem
deficiente, subsidii Charitativi quanti-
tatem ipsius Prælati, qualitatem Ec-
clesiæ, annuorumque ejus redituum, ex-
pensarum in causam, pro qua expensæ
faciendarum & similes circumstantiæ
ponderantis arbitrio, cum Zabarella *n. 1.*
Cum Apostolus cit. q. 7. & alii relinquunt.
Menoch. de Arbitr. casu 179. n. 4. &
Pirrhing ad hanc Rubr. n. 55.

Dubium est, an subsidium hoc
Episcopo valeat remitti, Dubitatio
de Affirmativa est; quòd non opor-
tantum, sed etiam Ecclesiæ, imò princi-
paliter istius commodum spectet: ipsa
autem principaliter Ecclesiæ communi
concernentia liberè remittere Episcopus
non possit; cum eorum remissio spectet
quædam sit alienationis, Episcopo non
permissa, *c. Pastoralis 7. de Donat. 24.*
de Negativa autem; quòd omnia iura
quæ in Ecclesiam habet, remitti ab Episcopo
posse, pateat ex casu *c. Constitutio-
nis 6. de Relig. domibus.* Cur non etiam
subsidium Charitativum? verum, quòd
in c. cit. casu intervenit autoritas Apo-
stolica, à qua remissionem confirmatam
textus habet, vanū est, quòd inde ducitur
argumentum. Fortius est, quòd alii de-
sumunt ex donatione moderata ob casu
sam ex merè liberali, si modica sit, Episcopo
permissa, *Tit. 22. n. 37.* Unde
Charitativum ab eo alicujus Ecclesiæ Ro-
mæ vel beneficiario unâ alterave vice,
non potest

non perpetuò remitti posse, communis est sensus DD. cum; quòd ejus perpetua remissio notabilis præjudicii donatio, ac proinde, subsistente etiam iustà causâ, sine Juris solemnitatibus Episcopo permiffa non sit, *can. Sine exceptione, 12. q. 2. c. 1. Sc. de Lis, quæ à Prælat. & P. Sforalis cit.* tum verò, quòd ejusmodi remissio cederet in Ecclesiæ præjudicium & gravamen successorum: & subsidii Charitativi præstatio sit juris publici, fundati in æquitate Naturali: cujusmodi juri privatorum pactioibus nequit derogari, *c. Si diligenti 12. de Foro compet. & l. Jus publicum 38. ff. de Pactis, cit. Bellancin. q. 47. Laiman. n. 14. & Pirrhing n. 57.*

59. Dubium secundò est, an adversus subsidium Charitativum procedat præscriptio. Quod magno consensu Interpp. & ceteri DD. negant, *arg. l. Comperit. 6. C. de Præscript. 30. vel 40. annor.* quâ adversus tributa & similes functiones publicas vis adimitur præscriptioni, Rationum, quas reddunt, præcipua est; quòd, cum id præstandum sit ex Charitate, præscriptio ei derogans adversetur Charitati & æquitati naturali, in qua fundato debito derogans præscriptio justam causam & fomentum non habet. Sed ista Ordinariam duntaxat, non etiam immemorialis temporis præscriptionem convellunt; cum istâ etiam adversus tributa præscribi, apud DD. passim sit receptum: & quæcunque acquiruntur privilegiò, etiam ipsâ acquiri posse, *arg. c. Super quibusdam 26. §. Præterea. de V. S. Regulæ instar tradatur à Panormit. in c. Cum contingat 13. de Foro compet. n. 14. Felino ibid. n. 2. & aliis apud Barbofam in c. Super cit. à n.*

60. Quare etiam subsidio Charitativo prævalebit Præscriptio saltem tanti temporis, cujus initii memoria non existit;

ut particularis Ecclesia ab ejus præstatione evadat immunis; cum ab ea eximi privilegiò Apostolicò indubitatè possit, secundum omnes.

Neque adversatur; quòd præstandum sit ex Charitate; cum enim huic non obstat ab ejus præstatione immunitas indulta privilegiò, etiam non adversabitur obtenta præscriptione immemoriali, cum; quia huic nullam resistit Jus, nec possessionis incapacitas ex parte præscribentis: tum verò; quia ista illi æquivaler, & fundat præscriptionem immunitatis, ab habente potestatem & legitime concessâ, *cit. Laiman n. 17. & Pirrhing n. 57.*

61. Controversiarum super subsidio Charitativo motarum competentem judicem solum Ecclesiasticum esse, extra controversiam est; quia super eo litigantium uterque & causa ipsa Ecclesiastica est; cum, juxta dicta, sit super jure Episcopali, à Prælato in Ecclesiis earumque Rectores & beneficiatos exercendo. Quare, cum inter istas & Prælatum id exigentem de rationabilitate causæ, ex qua, vel de excessu quantitatis, quæ exigitur, vel de exemptione ab ejus præstatione lis oritur, ea decidenda erit iudicio arbitratorum utriusque partis consensu electorum, *can. Si clericus 11. q. 1. vel Metropolitani aut alterius superioris Prælati, can. Quia cognovimus 6. §. fin. 10. q. 3. juxta dicta Lib. 1. Tit. 30. n. 60.*

ARTICULUS IV.
De Exactionibus, quæ imponuntur à Potestate Seculari.

SUMMARIUM.
62. *Varieas Exactionum, quæ à Potestate ista, 63. Ord.*

63. Ordinariè & extraordinariè imponuntur.
64. De Injustitiâ suspecta est Capitatio.
65. Et vectigal, impositum frumento &c.
66. Quarum tamen Exactionum ab Injustitiâ & illa.
67. Et ista:
68. Non etiam omnium cumulatio vindicatur.
69. Imponuntur Exactiones à Potestate suprema:
70. Ex cuius concessione,
71. Et Consuetudine Immemoriali impositas aliquando exigunt;
72. Et imponunt etiam Magistratus inferiores.
73. Eas imponendi causa iusta est necessitas & utilitas publica:
74. Non merè privata ipsius imponentis.
75. In earum impositione servanda est Iustitia Distributiva.
76. Non necessariò requirendus subditorum aut Scatorum consensus:
77. Nisi istè speciali jure sit prescriptus.
78. Exactiones per se à solis subditis:
79. Per accidens aliquando ab Extraneis sunt.
80. Non etiam ab iis, qui speciali jure sunt exempti:
81. Quorum privilegio derogantes exactiones non sunt extendenda.
82. Conscientia obligatio est solvendi justè:
83. Non etiam injustè impositas.
84. Dubiarum solutio subditis consulenda.

62 **U** Su multò frequentiores quàm Prælatorum Ecclesiasticorum, gravioresque & multiplices sunt Principum iisque similium Magistratum Secularium Exactiones: quæ, si personis sine respectu ad patrimonium sive eorum bona imponantur,

Capitatio, l. Unic. C. de Capit. clericali & aliquando census nuncupantur, juxta Evangelicum illud, Licet censum dare Cesari, an non? Matth. cap. 22. v. 17. si de substantia totius patrimonii, eius quantitatis habità ratione, Tallia, Colelecta, Præstantia, Sylvester V. Gabella, n. 4. & Molina Tract. 2. de I. & I. diff. 661. n. 8. si de fundis aliisque immobilibus sive eorum fructibus, Census & Tributum, can. Si tributum, 11. q. 1. & l. Si ager 27. §. 1. ff. de V. S. si de mercibus rebusque in provinciam importis, evectisque ex ea, vel per mare, thumina, vias, pontes vectis, Vectigalia l. Vectigalia 10. ff. de Publ. & Vectig. l. Omnium 6. C. de Vectigal. & com. de, si pro securitate seu ducatu, vectus & securo transitu, Guidagia & Pedagia, c. Super quibusdam 26. juncta Glossa V. Pedagia de V. S. si de vino, tale aliisque rebus venditis aut vendendis, ut apud nos Accisa seu gabellæ caponaria & macellariæ, exigantur vel præstantur, Gabellæ nominantur, Duitine Glossa V. Gabella. Hæc tamen iisque familia nomina non eadem semper, sed aliâ aliâque significatione accipiuntur, & non raro confunduntur.

Sunt autem hujusmodi Exactiones vel Ordinariæ, quæ certam, determinatam stabilemque: vel Extraordinariæ, quæ nec certam & determinatam, nec stabilem, hoc est, certis temporibus recurrentem præstationem habent: sed ex causa aliqua superveniente &, prout illa exposcere videtur, majori minorive quantitate exigi ac præstari solent, Penorati. in c. Non minus 4. de Immunit. Eccl. n. 15. & Pirching ad eandem Rubric. n. 61.

Quæ tam Extra quam Ordinariæ Exactiones an omnes justæ sint, in dubium vocat imprimis Julius Lipsius Lib. 2. ad

2. de Admirand. cap. 3. pr. manifestæ iniquitatis arguens Capitationem, sive exactionem singulis capitibus impositam, nullâ patrimonii habitâ ratione; quòd eâ pauper numerosam prolem alens complures; dives contrâ, si cælebs aut orbus sit, unum duntaxat & ejusdem, cuius complurium illorum singuli sunt, æstimationis nummum pendere cogatur contra rationem Juris & æquitatis, in exactionibus exposcentis observantiam æqualitatis secundum Geometricam proportionem, majoris quantitatis præstationi divitem, quàm pauperem subiciendis: Deinde Cajetanus V. Vectigal. pr. & Sotus Lib. 3. de Justitia q. 6. art. 7. Injustitiæ damnantes exactionem decimæ partis pretii frumenti & aliarum rerum, quæ non negotiationis & lucri, sed usûs familiæ & ruris colendi causâ venduntur aut emuntur. Moventur textu I. Universi §. G. de Vectig. & Commiss. de ejusmodi rebus vectigal exigi, capitis pœnâ constitutâ, inhibentis. Rationem reddunt; quòd iis homines difficillimè valeant carere: eisque impositâ gabellâ aut vectigali pauperiores & indigentiores, præsertim numerosam prolem habentes, omnium maximè, & omnium minimè graventur ditiores: præ quibus illos gravari Equitatis & Justitiæ ratio non permittit.

66. Sed, licet illa Lipsii ratio, Capitationem præ quovis alio exactionis genere iniquitatis speciem referre, omnino persuadeat, justâ tamen & ipsa esse potest non solum, si facultatum aliqua, ut plerumque consuevisse, Lipsius cap. 3. cit. ostendit: sed etiam, si illarum nulla ratio habeatur: dummodo non regulariter, sed extra ordinem tantum aliquando proponatur: & nummus uniformis & æqualis ab omnibus pendendus, ut didrachma Evangelicum, sit modici

valoris; ut facile & sine patrimonii diminutione præstari ab omnibus possit; quia ejus exactione nemo gravari: eaque in signum & recognitionem subjectionis potius, quàm tanquam tributum, ad publicæ necessitatis propulsationem comparatum, pendere intelligitur.

67. Minus, quàm Lipsius, suam Opinione Cajetanus ac Sotus persuadent; quantumvis enim ab iis deducta ratio & l. cit. exactiones, justâ causâ poscente, mercibus publicè inutilibus, nocivis, ad voluptatem, curiositatem & luxum comparatis potius, quàm utilibus & ad vitæ sustentationem rurisque culturam necessariis, præsertim frumento imponendas, evincat: de his tamen etiam, justâ ejusmodi causâ poscente, factam exactionem injustam esse, non persuadet contra aliorum DD. torrentem, contra multarum provinciarum Justitiæ laude florentium usum & justam etiam rationem; quia exactione de hujusmodi rebus factâ Respublica non magis gravatur, quàm si justâ aliqua summa pecuniaria ab ejus subditis, facultatum habitâ ratione, exigatur: quod cum, justâ causâ subsistente, fieri posse, ipsi etiam adversari inficias non eant, eadem causâ exigente, etiam frumento & aliis victualibus poterit imponi. Ita cum Sylvestro V. Gabella 3. n. 15. Navarro Manual. cap. 17. n. 202. in fine, & aliis Medina de Restitut. q. 13. pr. cit. Molina disp. 669. n. 2. & Suarez Lib. 5. de LL. cap. 16. n. 3.

Neque hos DD. moratur in contrarium deducta ratio; quia hujusmodi exactione per se, omnès æqualiter gravantur: & quòd aliquando magis gravetur pauper aliquis, per accidens est, sicut per accidens est, quòd numerosior rem familiam, quàm dives alat. Neque etiam l. cit. quia DD. cit. fere sunt provinciarum extra Imperii Romani fines sitarum:

K k k k

tarum:

tarum: ad quarum nec Principes neque etiam subditos sanctiones Imperiales porriguntur, *arg. c. fin. de Constitut. in 6. & l. fin. ff. de Jurisdic.* In ipsis etiam Imperii provinciis ei derogari potuit contrariâ consuetudine, *c. fin. de Consuet. & l. De quibus 32. in fine ff. de LL. imò etiam lege posteriori, l. Sed & posteriores 28. ff. eadem Rubr. & statuto Provinciali, per tradita Lib. 1. Tit. 2. n. 33.*

68. Quantumvis autem relatarum exactionum nulla sit, quæ non iuste valeat imponi, & non alicubi sit introducta, omnium tamen in unam provinciam vel civitatem invectionem nemo non videt à Juris & æqui Regulis & ab omni humanitate fore alienam; cum omnium in una accumulatione exhausti subditi ad extremam inopiam redigerentur; & provincia vel civitas verteretur in cloacâ, in quam derivata, quæ per alias dispersæ sunt, provinciarum aliarum calamitates omnes colligerentur.

Porro, ut initio relatarum aliqua, & quocunque alio nomine facta nova exactio iusta sit, DD. cit. tres conditiones, scilicet legitimam Autoritatem, Causam & debitam Formam requirunt.

69. Autoritatem sive legitimam potestatem veshigalia, tributa & exactiones alias imponendi citra omne dubium obtinent quicumque Principes & Magistratus supremi, ut in D. Petri Patrimonio sive terris Ecclesie Romanæ est summus Pontifex, & in Regnis ac provinciis sibi subiectis Concilia generalia, Imperator, Reges, Principes & Respublicæ libera seu Status, superiorem in temporalibus non recognoscentes: & ex Principibus, statibus & Civitatibus inferioribus, quibus ab illis ea, de qua fermo est, potestas est communicata, *c. Innovamus 10. hie c. Super cit. l. Veshigalia cit. & l. Non*

solet 3. C. de Veshigal. nova instit.

Dubium est, an exactiones decernendi potestas acquiri valeat consuetudine vel præscriptione, saltem tanti temporis, cujus initii memoria non existit. Antiquitus impostas recipiendi & exigendi potestatem ita acquiri posse, exploratum est ex *c. Super quinquam cit. verbis, Declaramus illa pedagia, gindagia, salinaria interdita, quæ non apparent Imperatorum vel Regum vel Lateranensis Concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine, cuius initium non extat memoria, introducta.*

Nova autem tributa & exactiones alias imponendi potestatem consuetudine & præscriptione illa acquiri possunt, cum Castro de Lege Panali Lib. 1. cap. 10. negat laudatus Suarez cap. 14. n. 14. eâ ductus ratione; quod tributa & exactiones alias imponendi auctoritas sit de reservatis Principi, in signum suprema potestatis & excellentiæ ipsius; cum tributa data sit in obligatione Principatus sive publicæ tuendæ & in pace defendendæ. *cap. Tributum, 23. q. 8. imposta suprema potestati: eamque ob causam à tributis vendendis eximi nemo possit via præscriptionis, l. Comperit 6. C. de Prescript. 30. vel 40. annor. ea autem, quæ Principi in supremæ potestatis & excellentiæ signum reservata sunt, nullâ etiam memoriali consuetudine vel præscriptione acquiri non possunt, argum. l. cit. ubi Baldus & in c. Ad audientiam 12. de Prescript. Panormit. n. 19. Covarruvias Practic. cap. 4. n. 1. & Velascus de Jur. Emphyt. q. 8. à n. 29.*

Sed verisimilius, istam quoque potestatem, si tanto tempore, cujus initii memoria non existit, per novorum tributorum aut exactionum aliarum impositionem aut veterum auctiorem veterum temporibus, bonâ fide exercita & conti-

quata fit, acquiri ab inferioribus posse, arg. c. Super cit. cum Panormit. in c. Super cit. n. 1. & 2. & Interpp. aliis defendunt S. Antonin. 2. p. Tit. 1. cap. 13. §. 8. in fine, Covarruvias in Reg. Possessor p. 2. §. 2. n. 8. cit. Medina §. Ut igitur & Molina disp. 666. n. 1. in fine. Ratio est; quia tributa & similes exactiones imponendi jus, licet perraro, aliquando tamen à summo Principe privilegiò concedi posse, Magister usus docet: ea autem, quæ etiam ex reservatis Principi privilegiò concedi aliquando solent, consuetudine & præscriptione tanti temporis, cujus initii memoria non extat, acquiri possunt, arg. c. Super cit. Panormit. inc. Cum contingat 13. de Foro compet. n. 14. ubi Felinus n. 2. Balbus de Præscript. 2. p. pr. p. §. q. & n. 6. Gonzalez ad Reg. 8. Cancell. gloss. 35. n. 29. & aliis relatis Barbosa in c. Super cit. à n. 4.

Neque cum hac Resolutione pugnat. l. Comperit. cit. quia exaudienda est de tributo, quod Principi solum exhibetur in signum subjectionis, & de aliis ipsi ita competentibus, & inferioribus nunquam solitis concedi: cujusmodi, ut dictum, non sunt omnia tributa & exactiones

73. Causa novarum exactionum iusta ex communi DD. sensu est commune bonum sive necessitas aut evidens utilitas Reipublicæ: non privata ipsius Principis imponentis, saltem si ei de sumptibus ad dignitatis ac status sui conservationem necessariis per tributa antiqua & ordinarios ad eamque destinatos redditus sit prospectum; cum, his aliunde deficientibus, ei per novæ exactionis impositionem prospici ipsius Reipublicæ interesset. Ultra eam ergo, quæ spectat personam & statum ipsius Principis, & extraordinarum exactionum iustæ causæ sunt re-

paratio viarum ac pontium: Opera Religionem, Pietatem, juventutis educationem institutionemque spectantia: egenorum ac miserorum sublevatio, munio urbium, comæatus & apparatus bellicus, conductio & stipendia militum, juxta illud S. Augustini, Ad hoc tributæ prestantur, ut propter bella necessaria militi stipendia tribuantur, Lib. 2. contra Faustum cap. 72. S. Thomas Epistola ad Duciss. Brab. Opusc. 2. ad 2. cit. Sylvester V. Gabella 3. n. 9. Sotus art. 7. Medina §. Secundum, Molina disp. 667. n. 1. Suarez cap. 15. n. 3. & alii, moventes Imprimis ad ejusmodi exactionem non deveniendum, cum ad eam, quæ urget, necessitatem propulsandam vel utilitatem promovendam arario illati redditus & media ordinaria sufficiunt; quòd, his sufficientibus, necessitatis illius causa revera non subsistat. Deinde exactiones, ut iustæ sint, causam, ex qua imponantur non excedere, sive non majores esse oportere, quam ad ejusmodi finem obtinendum necessariū judicatur, c. Quia plerique 8. de Immunit. Eccles. quia quoad excessum exactio desinitur iustâ causâ. Præterea, ejusmodi causâ cessante, cessare etiam debere ejus intuitu impostam exactionem, arg. c. Cum cessante 60. de Appellat. Demum, intuitu e-

74. jusmodi causæ per exactionem publico arario illata in alios quàm destinatum usum publicum impendi non posse, adeò; ut, si à Principe aliòve Magistratu in suas commoditates, in superfluis largitiones & alios quàm publicè necessarios vel utiles usus & opera impenderentur, ipse & qui eorum in alios usus aversionem consilio suo promoverent, ob nocumentum, quod irrationabiliter inferunt subditis, contra Justitiam graviter delinquerent, ut videre est apud cit. Molinam à n. 1. Ratio omnium à memoratis T.T. ea red-

K k k k k 2

ditur;

ditur; quod Principi & cuivis alteri Magistratui etiam supremo non competat jus Proprietatis in res & bona subditorum; ut domini instar illa his auferre, deque illis suo arbitratu, disponere valeat, ut ostensum est *Lib. 1. tit. 2. n. 49. à n. 49.* sed solummodo jus, quod dicitur Jurisdictionis, & ex natura atque institutione sua principaliter non ipsius Principis eive similis Magistratus proprium, sed ei subiectæ communitatis & publicum bonum spectat.

78. Forma in Exactionibus servanda exigat imprimis; ut subditi ultra vires & facultates suas præsentis non graventur: deinde; ut in illis servetur æqualitas proportionis geometricæ inter personas habitæ ratione facultatum, & plus à divitibus quàm à pauperibus exigatur, S. Thomas 2. 2. q. 63. art. 4. cit. Medina §. Tertiam, Suarez cap. 16. n. 1. & Molina disp. 668. n. 1. addens casu, quod exactio non commune bonum totius Reipublicæ, sed peculiaris istius partis v.g. solorum mercatorum spectat, exactiorem his præ aliis communitatis membris imponendam. Ratio primæ partis est; quia exactio excedens vires & facultates subditorum præsentis ipsis moraliter impossibilis est, *can. Faciat 15. junctâ Glossâ V. Quod potest, 12. q. 2. rei autem impossibilis obligatio non datur, Reg. 185. ff. & Reg. Nemo 6. in 6. licet talis solum sit moraliter, arg. can. Erit autem lex 2. disp. 4. cit. Suarez Lib. 1. cap. 9. n. 17.* Secundæ; quia in distributionibus munerum & impositionibus onerum publicorum inter membra communitatis observanda est Justitia Distributiva, exigens observationem Æqualitatis secundum Geometricam proportionem, Aristoteles 5. Ethicorum cap. 3. & 4. cit. Molina disp. 12. n. 3. & Laiman, Lib. 3. Traçt. 1. cap. 4. n. 2. Tertiæ partis ra-

tio est; quia æquitas naturalis expolit; ut, qui alicujus rei vel actionis solus percipit commoda & emolumenta, solus sustinet onera & incommoda ei annexa, *arg. Reg. Qui sentit 55. in 6.*

Dubium est, an ad tributum, veltalis & alterius novæ exactiõnis impositionem necessarius sit consensus subditorum vel saltem Regni aut provincie Statuum; eum enim, aut saltem consilium RR. aliqui exigunt apud cit. Suarez cap. 17. cit. n. 2. ducti Reg. Quod Omnes tangit 29. in 6. & exemplo Regni Hispaniæ in quo ejusmodi consilium, imò consensus adhibendus est vigore *Recompens. Lib. 6. Tit. 6. l. 1.* quibus accedit ratio, quod hunc aut illud adhibendi necessitate optimè prospectum sit subditis; ut exactiõibus, à Principe arbitratu libè indictis, justò plus & ultra vires suas facile graventur. At melius, ejusmodi consensum vel consilium requirendi necessitatem communi Jure impositam, negat cit. Suarez n. 3. quod neque in Naturali neque in Positivo Jure sit fundata. Non in Naturali, cum; quia ab illo Jure nec constitutio Principatus nec Principum particularium potestas immediate descendit, sed autoritate merè humana utraque est instituta: tum verò; quia principis à tributis vel alterius exactiõnis impositione à justa solum causa, non etiam à consilio subditorum vel Statuum independentia intrinsecè mala est. Non in Positivo; quia necessitas illa neque Divina, neque Canonico vel Civili Jure prodita, neque agnita etiam est à Doctores antiquis.

Quamvis autem hoc ita sit, in Regnis tamen & provinciis, in quibus ejusmodi consensus vel consilii interveniens pactiõibus vel Concordatis, inter Principem ac Status initis, & præsertim pactiõibus, introductus est, ut de Hispani-

dictum, nova tributa, vectigalia & exactiones alias. Statuum consensu vel consilio non requisito, subditis imponi non posse, omnino exploratum & ratio clara est; quod ejusmodi pactiones & concordata iisque firmendis apposita juramenta honesta iustaque, & ad varia incommoda & exactionum excessus evitanda utilia sint: ad honesta autem iustaque & publice utilia concordata pactaque inviolabiliter custodienda Princeps non minus quam subditi adstringantur, c. 1. de Pactis & c. 1. de Probat. ubi Decius pr. Sylvester V. Pactum n. 4. Vasquius *Controvers. illustr. Lib. 1. cap. 3. a. n. 1.* Molina *Tract. 2. c. disp. 257. n. 1.* & Lessius *Lib. 2. de J. & J. cap. 17. n. 19.* ex Jure Naturali, ad fidem, quæ data est, servandam, quemlibet obligante; *Quid enim tam congruum humanæ fidei, quam ea, quæ inter aliquos placuerunt, servare?* etique tam contrarium, quam eadem violare? l. 1. ff. de Pactis & ibi Baldus, Principia à Deo leges non etiam pacta & conventiones subiectas, asserens in cap. 1. de *Natura feudi*: præsertim, si firmata sint juramentò; quòd, Naturali & Divinò Jure dictante ac præcipiente, servandum sit omne juramentum, quod in æternæ salutis dispendium & tertii præjudicium non vergit, secundum Regulam c. *Quamvis* 2. de *Pactis* in 6. & c. *Cùm contingat* 28. de *Jurejurando* & ad hanc Rubr. tradita à n. 59. Nisi à parte, in cujus favorem præstitum est, remittatur vel à potestate Ecclesiastica relaxetur, aut ad casum aliquem se non extendere declaretur, c. *Molina disp. 149. n. 11.* Suarez de *Juramento Lib. 2. cap. 41. n. 2.* & Sanchez *Lib. 3. Moral. cap. 21. n. 2.* ne propria auctoritate ei contraveniens perjurus reputetur.

78. Dubium secundò est, quinam ad tributorum, vectigalium & aliarum exactionum,

num, à Principe aliòve simili Magistratu impositarum, præstationem teneantur. Cujus communis & certa Resolutio est, ad eam teneri solos subditos non exemptos. Ratio obvia est; quia imponuntur potestate jurisdictionis, ad solos subditos se porrigentis. Unde consequens Imprimis est, ad eas per se non teneri extraneos, utpote imponentis jurisdictioni per se non subiectos. Per accidens tamen aliquando exactionum quarundam onere etiam ipsi gravantur, quando scilicet merces aliæque res in vel per provinciam aut ex ea vehunt, in ea emunt, venduntque. Neque id injurià, cum; quia eà lege in provinciam vel civitatem censentur admitti: & viarum pontiumque reparatorum, securitatis, protectionisque publicæ & administratæ sibi justitiæ commodis perinde, ut subditi, gaudent: tum verò; quia intuitu exactionum investas merces vendunt carius: & similibus, quibus ipsi subjacent, exactionibus in ipsorum provinciis extranei non minus quam ipsi gravantur, ut rectè observat c. *Molina disp. 669. n. 3.* Deinde tributorum, vectigalium & c. à Seculari potestate impositorum lege clericos aliæque personas & loca Ecclesiastica non adstringi; quòd antiquissimò utriusque Juris privilegio ab earum onere, *Auth. Item nulla C. de Episc. & cleric. c. Quamquam 4. de Censibus in 6. c. Non minus 2. c. Adversus 5. de Eccles. immunit. c. 1. eadem Rubr. in 6. & Trident. Sess. 25. cap. 20. de Reformat. & ab ipsa etiam jurisdictione Seculari sint exempti, c. *Ecclesia 10. de Constitut. c. Decernimus 2. de Judiciis c. Seculares 2. de Foro compet. in 6. & c.* quod Ecclesiastici status privilegium *Tit. 49. à n. 190.* pluribus discutietur.*

Quantumvis autem huic Ecclesiastica exemptionis privilegio in nonnullis provinciis quoad aliquas exactionum species In-

K k k k k

cies In-

cies Indulti Apostolici à seculari potestate obtenti, vel consuetudinis aut prescriptionis immemorialis, ejusmodi Indulti aliquando obtenti communi existimatione suffultæ, prætextu non deferantur, ejusmodi tamen Indultum, consuetudo vel præscriptio à casibus seu exactio- num speciebus, in quibus exemptioni illi derogatum est, ad alias præsertim novas exactio- num species ullam extensionem non admittunt ex communi & certa sententia T. T. & Canonistarum. Ratio manifesta est; quod ea Ecclesiastici status exemptio sit speciale jus, favor & beneficium summi Principis Reipublicæ utriusque: atque insuper concessum per modum legis insertumque Corpori Juris communis, *Auth. & cc. cit.* Juri autem favori ac beneficio ejusmodi Principis (hòc ipsò; quod exigant interpretationem latam, c. *Quia circa 22. de Privileg. c. Olim 16. de V. S. & l. Beneficium 3. ff. de Constitut. Princip.*) derogantia indulta, consuetudo ac præscriptio non nisi strictam interpretationem admittant, arg. *Reg. Odiæ 15. in 6. cum exorbitent à jure communi, Auth. & cc. cit.* ea verò, quæ à jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sint trabenda, ut habet *Reg. 28. in 6.*

82. Dubium est tertio, an tributorum, vectigalium & exactio- num leges obligent in conscientia. Quæ in re DD. variè admodum sentiunt & loquuntur. Mihi satis exploratum est, sicut cæteris, sic & Tributariis legibus, à Principe eive simili Magistratu alio ex justa causa & debitâ formâ servatâ latis, subditos in conscientia obligari, ut cum Sylvestro *V. Gabella 3. n. 29. Castro cit. Lib. 1. cap. 11.* & aliis docent Covarruvias in *Reg. Peccatum p. 2. §. 5. n. 5. cit. Medina 9. 13. §. Verum aliter, Molina disp. 674. n. 3. & Suarez cap. 18. n. 11.* Ratio solida est;

quia lex justa aliquid absolutè præcipiens & legitimè promulgata conscientie obligationem inducit, per tradita *Lib. 1. tit. 2. à n. 75.* Leges autem Tributariæ debitis conditionibus servatis, hoc est, à legitima potestate, ex justa, seu necessitate aut evidentis utilitatis publicæ causa laze & subditorum viribus seu facultatibus præsentibus commensurata, justa sunt; cum tributa &c. Principi eive simili Magistratui pro Principatûs sive Reipublicæ defensione, pro ejusdem necessitatibus sub- vatione aut evidentis utilitatis procuracione debita sint, juxta illud *Sermonis Reddere Casari, quæ Casaris sunt, Math. cap. 22. v. 17.* & alterum Apostolicum ne ministerii, quod Princeps, & similes Magistratus exercent, sive administrationis reipublicæ tributa eis adtribuuntur. *Roman. cap. 13. v. 6. ubi, Ideo, inquit, et tributa præstatis; ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes: & mox subsecquentis, Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, v. 7.*

At, sicut hoc exploratum, sic patet certum est, ad præstationem tributi & exactio- nis, quam constat esse involuntariam, conscientie obligationem non dari, ut præter alios expressè tradunt *cit. Molina n. 4. & Suarez n. 12.* quòd lex iniqua efficaciter obligandi vi destituta, imò, si in imponente potestas vel causa omnino deficiat, ipso jure nulla sit. Casu accipitur quòd exactio quoad solam quantitatem vel proportionem distributivam iniqua est, indebitus quidem excessus, sed causa & facultatibus proportionata quantitas debita est.

In dubio de justitia causæ, quantitate vel proportionis, etsi locus esse videatur, *can. In Memoriam 3. ibi, Licet visendum jugum imponatur, tamen servemus, disp. 191. & Reg. in pari 67. in 6. artic.*

arridet tamen consilium, quod Conscientiæ arbitris suggerit Sylvester *cit. n. 29.* & approbat *cit. Molina n. 9. conclus. 5.* ut scilicet in dubio ante factum poenitentes inclinent ad solutionem, præsertim quando exigitur, *arg. can. cit.* post factum autem ad dubiū & non soluti tributi vel excessus restitutionem faciendam non compellant, *arg. Reg. cit.*

ARTICULUS V.

De Procuracionibus,
SUMMARIUM.

85. Harum nomine venit sustentatio, ratione Visitationis,
86. A visitatio
87. Episcopo & aliis Visitatoribus debita:
88. Dum actū obeunt Visitationem.
89. Extra hanc exactionem restituendum est in duplo.
90. Procuratio esse debet moderata,
91. Eademque die unica duntaxat,
92. Extra civitatem propriam visitanti debetur.
93. Ad eam exhibendam veniunt loca & persona visitata.
94. Excipiuntur laici,
95. Oratoria privata & Hospitalia,
96. Ecclesia & beneficiati pauperes,
97. Et alii privilegio exempti.
98. Remitti visitatis potest à visitante.
99. Adversus eam vim non habet præscriptio:
100. Nisi quoad modum exhibendi,
101. Vel pro Visitatione præterita debita sit,
102. Vel præscriptio non præjudicet ipsi visitanti:
103. Cui secundum aliquos non derogat præscriptio immemorialis.
104. Verius hæc ipsi quoque præjudicatur.

Procuracionis vocabulū tertiā hanc Rubricæ parte non venit administratio sive gestio negotii alieni, ut *l. Qui mittuntur 35. §. 2. ff. Ex quibus caus. major.* sed sustentatio sive subsidia & expensæ, quæ Episcopo aliisve Prælatibus obeuntibus Visitationem exhibentur pro congrua sustentatione, *c. Procuraciones 23. ubi Gonzalez n. 7.* quæ de visitatorum proventibus ei præstandæ, quantumvis Visitatores amplios & ad minus illud obeundum sufficientes redditus habeant aliunde; quod, cum secundum Apostolum *Nemo cogatur stipendia sua militare 1. Corinth. cap. 9. v. 7.* & qui spiritualia seminant, carnalia sive temporalia metant, Prælatibus Ecclesias visitandis spiritualia seminantibus carnalia, sive ad congruam sustentationem necessaria conveniat ministrari; ne, si visitationes propriis sumptibus obeundæ sint, à negotio publicè utilissimo, imò necessario absterreantur: ferè sicut canonicis, ad sustentationem sufficientia & pingua etiam beneficia obtinentibus, & ratione istorum ad Ecclesiæ servitium & præsentiam in Divinis officiis obligatis, Distributiones præstantur & de jure debentur, quando Divinis intersunt, Panormit. *in c. Cum ex officio 16. de Præscript. n. 5.*

Sic acceptæ Procuracionis seu sustentationis nomine à visitatis exhibendus Prælati visitanti, eumque comitantibus famulis est victus, hoc est, cibis potiusque cum habitatione seu diversorio lectisque, & pabulum ac stabulum equis ac jumentis, quibus utitur, Azor *p. 2. Instit. lib. 3. cap. 42. §. 7.* Non etiam viaticum, vectura & mercedes equorum conductorum; nisi visitator esset Prælati à summo Pontifice delegatus; huic enim ea etiam debentur, quæ necessaria sunt, ut ab uno loco ad alterum transire commodè possit, Glossa *in Clement. 2. V. Si voluerit hæc*

85-

86.

vit hâc Rubr. cit. Azor q. 8. & Barbosa de Offic. Episc. alleg. 73. n. 57.

87. Quantumvis autem prædicta Procuracionis nomine exhibenda sint non solum Episcopis cæterisque Episcopalis Ordinis Prælati, uti & Cardinalibus cæterisque sedis Apostolicæ legatis (quibus provinciam non suam transeuntibus debentur, c. Ego N. 4. de Jurejurando) sed etiam Archidiaconis & Vicariis Episcopi Generalibus, Decanis seu Archipresbyteris Ruralibus, & generaliter locorum & personarum Ecclesiasticarum Visitatoribus quibuscunque, c. Cum Apostolus cit. pr. ea tamen exigere vel accipere à locis & personis Ecclesiasticis nullâ ratione possunt, nisi earum visitationem personaliter obeant: imò extra eam Procuracionis nomine aliquid exigens vel recipiens in pœnam transgressionis duplum, sive ultra id, quod accepit, tantundem de suo restituere intra mensem tenetur, c. Procuraciones 27. in fine, & c. Exigit 2. in 6. Quæ dupli pœna à S. Synodo Tridentina confirmata & aucta est cit. cap. 3. V. Quod si quisquam.
89. Magis rigorosum Jus Ecclesiæ antiquius, & in fordidos hujusmodi exactores quadrupli pœnam can. Quoniam 6. dist. 18. constitutam, aliqui existimârunt. Sed perperam; cum can. cit. prodita quadrupli pœna, non Episcopum aliûve Prælatum, Procuracionis nomine in aut extra visitationem aliquid exigentem, sed Archiepiscopum de bonis, quæ Episcopus ad Concilium Provinciale accedens secum tulit, aliquid exigentem vel auferentem spectet, ut in can. cit. notat Barbosa n. 4. & in c. Procuraciones cit. Fagnanus num. 20.
90. Ne autem Ecclesiæ vel personæ Ecclesiasticæ actualis visitationis occasione, contra c. Cum instantia 17. §. Sanè, indebitè graventur, Procuraciones secundum

earum facultates esse debent frugales & moderatæ, c. Sopite 14. c. Procuraciones cit. c. Nuper 25. & Trident. Sess. 24. cap. 3. de Ref. eamque ob causam salubriter constitutum est Primò à Concilio Lateranensi sub Alexandro III. ut visitationes non solum sine venatoris cambibus tribusque & hujusmodi inutilibus partibus ac sumptuosis itinerum impedimentis aliis obeantur; sed reliquis earum apparatus ita moderatus sit; ut comitatus Archiepiscopi quadraginta vel quinquaginta, Episcopi viginti vel triginta, Cardinalis viginti quinque equorum numerum non excedat: Archidiaconi vero, & ipsi similes Vicarii generales quinque vel septem, Decani sive Archipresbyteri & Canonici duobus equis sint contenti, c. Cum apostolus cit. §. Quocirca. Deinde ut visitationes, si eodem anno pluries Ecclesiam visitet, plures quàm binas non exigat Procuraciones, c. Cum venerabili 21. & si unâ die plures Ecclesiæ visitentur, non singulæ à singulis, sed una dumtaxat Procuratio ab omnibus simul exigatur, c. Felicitas 3. in 6. Demum c. 1. §. Procuraciones, ab Innocentio IV. & c. Exigit 2. in 6. à Gregorio X. intentatis gravissimis minis cautum est; ut ea in vicium aliorumque necessariorum subministratione potius, quàm in pecunia exhibitione vitetur; ne à visitatoribus eorumque familiaribus munus quodcumque etiam gratis oblatum recipiatur. Quæ tamen Constitutio à Bonifacio VIII. c. Felicitas 3. cit. correctâ, & visitatorum optioni relicta est, an Procuraciones in pecunia aut victualibus velint exhiberi; quod ipsum postea confirmatum est à Tridentino cap. 3. cit.

Quin Episcopo, Ecclesiæ & clericis Civitatis, in qua sita est ipsius Ecclesiæ Cathedralis, & hanc etiam visitanti Procuracionem nullam hodie deberi, à Synodo Congreg.

Congreg. sæpius esse responsum, testis est Pialecius *Prax. Episc.* p. 2. cap. 3. art. 8. n. 15. apud cit. Barbolam, idem sententem de casu, quò Episcopus, Ecclesiæ extra illam sitæ visitatione peractâ, domum suam se recipere commodè potest; quòd secundum cit. cap. 3. decretum ipsi visitanti victualia ministranda sint, *Pro temporis tantum necessitate & non ultra*: quæ necessitas tali casu cessat.

93. Ab aliis autem clericis, Ecclesiis ac Monasteriis, speciali privilegio non exemptis, omnibus Episcopo visitanti exhibendæ procuraciones sunt: etiamsi Ecclesiæ quòcunque titulò pervenissent ad exemptos. *Clement. 1.* quia etiam ab istis, cum talium Ecclesiarum commoda percipiant, earum onera non recusanda, ratio & æquitas naturalis dicitur, *1. Secundum 10. ff. de R. J.* Quod, licet verissimum, ita generale tamen non est; ut exceptionem omnem excludat.

94. Excipiuntur enim, & ad Procuraciones visitanti exhibendas non tenentur Primò Laici, licet etiam ipsi visitentur: non quidem de Jure; cum illas Episcopo visitanti exhibendas à visitatis, & spiritualia ministrantibus carnalia sive congruam sustentationem ministrandam, generaliter proditum sit. Sed de consuetudine, vi sua laicos, si non eximente, saltem generales Juris textus ad loca & personas Ecclesiasticas restringente, *Glossa in c. 1. V. Laicos in 6. Barbosa Jur. Eccles. Lib. 3. cap. 22. n. 14.*

95. Secundò, Oratoria privata, s. *fn.* quæ excipiendi ratio fuit; quòd non habeant titulù beneficii, nec beneficia annexa, nec redditus aut proventus Ecclesiasticos, ex quibus Procuracione valeant præstare, *Glossa in c. cit. V. Ratione Sibi Gonzalez n. 3.*

Tertiò, Hospitalia & similia loca, ad exercenda Pietatis & Misericordiæ opera, etiam Episcopali autoritate erecta:

quod à DD. passim receptum est apud Barbolam cit. cap. 22. n. 15. Ratio reddi solet; quòd, licet hujusmodi loca Religiosa & Episcopali jurisdictioni subiecta sint, *can. Omnes Basilica, 16. q. 7.* eorum tamen proventus omnes ad infirmorum, pauperum, peregrinorum alimenta & ad salaria specialiter deputati censeantur à fundatoribus: quorum piam intentionem à Prælati Ecclesiasticis augeri potius, quàm ex iis aliquid in suos ulus converti, Ecclesia voluit, ut apud Fagnanum in c. *Venerabili 24. à n. 34.* plures Cardinales censuerunt. Unde etiam

96. Quarto, eæ non debentur ab Ecclesiis & personis Ecclesiasticis pauperibus; cum enim tales ultra eos, qui ad cultum Divinum vel propriam sustentationem necessarii sunt, proventus non habeant, eos procuracionum Episcopo solvendarum onere gravari, Charitas non sinit, *can. Cavendum, 10. q. 2.* ac proinde eorum visitationem propriis sumptibus obire Episcopus debet, *Glossa in c. Cum instantia cit. V. Pregravari, ubi Panormit. n. 7. & Fagnanus in c. Procuraciones cit. n. 20.*

97. Alia etiam loca & personæ Ecclesiasticæ, ad Procuraciones Jure communi obligatæ, ab earum præstatione immunes aliquando sunt privilegio Apostolicò: quò modò ad eas non tenentur non solum, quæ specialiter & expressè à Procuracione visitatoribus exhibenda, sed etiam quæ generaliter à jurisdictione & omnibus Episcopalis (sine Procuracionum expressa mentione) sunt exemptæ: quæ tamen vi hujusmodi exemptionis generalis à Procuracionib⁹ præstandis legatis Apostolicis provinciam suam visitantibus non liberantur, *c. Cum instantia 17. & Clement. 1. junctâ Glossâ V. Exemptione, Azor cit. cap. 42. §. Si queras,* ubi rectè advertit, ab iis etiam Episcopo exhibendis immunitatem non fore Ecclesiam, quæ non generaliter

raliter ab omnibus, sed à certis tantum oneribus Episcopalibus, sine Procuratorum mentione, esset exempta.

98. Dubium est; an Procuraciones ab Episcopo valeant remitti. Ratio dubitandi est; quod, suadente iustâ causâ & Capituli consensu accedente, Ecclesiâ inferiori remittere valeat servitia ab ea sibi debita, *c. Pastoralis 7. de Donat.* Cur non & Procuraciones? Verum; quia generali ejusmodi remissione subditus non eximitur à visitatione, etiam non eximitur à Procuracione, *c. Cum Venerabilis 21.* cum ista, perinde ut illa, Juris publici sit utilitate & autoritate; cujusmodi jus privatorum pactionibus remitti non potest, *c. Si diligenti 12. de Foro comper. & l. Jus publicum 38. ff. de Pactis.* Quod tamen non obstante, Episcopus & Visitatores alii, quando actu visitant, procuracionem debitam remittere Ecclesiis & personis visitatis non prohibentur; cum tali remissione non præjudicent successoribus; ut à visitationibus absterreantur, Panormit. *in c. Cum ex officio 16. de Prescript. à n. 14.* Conveniri etiam inter Ecclesiam vel Monasterium & Episcopum potest de Procuracionis exhibendâ modo; ut scilicet in pecunia vel in ipsis victualibus exhibeatur, Glossa *in Clement. 2. V. Compositiones & Barbosa in c. Cum ex officio cit. n. 11.*

99. Dubium secundo est, an Procuracionis exhibendâ obligationi à visitatis valeat præscribi. Quod verior sententia negat, & clarè decisum est *c. Accedentes 11. c. Cum ex officio cit. de Prescript. & c. Cum instantia cit.* Ratio est; quia, cum, Procuracionibus sublatis, Prælati à visitationibus, ad morum correctionem maximò dicecesium & totius Ecclesiæ bonò introductis, absterreantur, sacrorum Canonum conditores, sicut visitationem, sic etiam huic accessorias procuraciones præ-

scriptioni obnoxias esse, noluerunt, *Reg. Accessorium 42. in 6. Panormit. in c. cit. n. 5. & Barbosa n. 2.* ut ea tolli non solum totâ, sed etiam quoad partem saltem notabilem non possent; cum, sicut totâ, sic & notabili quoque parte sublata, Prælati à visitatione retrahantur, eademque fere, quæ totius, etiam parvis rationibus idemque utriusque judicium sit, *l. Que de tota 76. pr. ff. de R. j.*

Hanc tamen Resolutionem DD. in temperant; ut præscriptioni locus sit Primò quoad procuracionum exhibendam modum; ut pro victualibus pecunia præstetur, Glossa *V. Compositiones, cit. Panormit. in c. Cum ex officio cit. n. 14. & Felinus n. 16.* Secundo quoad Procuraciones, debitas & non prælitat temporis præterito, Barbosa *cit. cap. 22. n. 1.* Tertiò, si Procuraciones etiam in futurum exhibendâ non adversus visitantem, sed ab una Ecclesia adversus aliam præstabantur; ut, cum utraque visitatur, ad ea visitanti præstandas tantum una relictis abundans teneatur, Alex. de Novis *c. Accedens cit. n. 17.* Ratio est; quia in casibus omnibus cessat ratio excludendi præscriptionis adversus Procuraciones; cum iis ita præscriptis, Prælati à visitatione non retrahantur, *cit. Barbosa n. 1.* Quod tò quoad Procuraciones debitas non ratione visitationis, sed solum vi consuetudinis ex pactione vel privilegio; has enim præscriptioni esse obnoxias, argumetò à contrario deducitur *ex c. Cum ex officio cit. verbis. Quæ ratione visitationis debentur, præscribi nequeunt. Paganus in c. Venerabili 24. n. 21.* Quinto elementum visitationis debite contra Prælatum, cui debentur, cum ipsa visitatione præscribi possunt ab alio Prælato; ut in hunc ab illo subditos aliquos visitandi simul & procuraciones ab iis visitatis recipiendi jus transferatur, *per c. Cum ex officio cit.*

cit. cit., expressum textum, *Esti alium contra eum*, Episcopum, *prescribere possit utramque*, Visitationem simul & Procuracionem, Barbofa *in c. cit. n. 3.* & Fagnanus *l. cit. n. 12.* Unde

807. Dubium tertio & satis difficilis Resolutionis controversia oritur, an ratione Visitationis debita Procuraciones contra Prælatum à subditis præscribi saltem valeant tempore immemoriali. Etiam tanto tempore illis præscribi ab his non posse, cum Felino *in c. Cum ex officio cit. pr. Azor cit. cap. 42. q. 14.* & aliis volunt Barbofa *in c. cit. n. 6.* & Pirrhing *ad Rubr. de Prescript. n. 24.* suam hanc Opinionem desumentes ex *c. cit.* decisione, quâ Abbatis & aliorum asserentium, quod non meminert, se procuracionem Archiepiscopis visitantibus solvisse; ac proinde in tempore, cujus initii memoria non exiit, se derogantium allegatio penitus nulla reputatur: & quæ contra ejusmodi procuracionem currit, præscriptio generaliter & indistinctè reprobat.

Neque, huic decisione innixa Opinioni suæ derogatum, *cite. DD.* ajunt à Tridentino, *In iis locis seu provinciis, ubi consuetudo est, ut nec visitalia, nec pecunia, neque quicquam aliud à visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant, ibi id observari præcipiente, Sess. 24. cap. 3. de Ref.* quod Conciliali hoc decreto adversus Procuraciones debitas ratione visitationis vis aliqua tribuatur soli consuetudini; cujus alia ratio est, quàm præscriptionis; cum ista personam aut locum privatam respiciat: consuetudo autem totam aliquam communitatem, scilicet provinciam vel diocesin aut oppidum: quæ, non Ecclesiam aliquam particularem, *Loci nomine cit. decretò venire volunt.* Unde ejusmodi consuetudo favorabilior est, quàm particularis alicujus loci præscriptio; ideoque vim majorem,

quàm ista meretur. Hæc consideratio apud Fagnanum tantum potuit; ut hac in re sententiam aliquam firmiter amplecti non sit ausus, & ad S. Congregationis Cardd. Concilii illius Interpp. declarationem suadeat recursum, *in c. Venerabili cit. n. 28.*

Hujusmodi declarationem, licet **c. 104.** tiam exoptem, à vero tamen non multum recessurum existimo, qui ejusmodi Procuracionibus derogantem præscriptionem immemorialem antiquiori Decretalium Jure non reprobari, cum Panormit. *p. 2. Confil. 26. n. 4.* & Mariano *Tract. de Visit. n. 52.* idque *cit. S. Synodi decretò* probari assereret cum Piascio *Prax. Episc. p. 2. cap. 3. art. 8. n. 15.*

Ratio de Jure Decretalium est; quia à Procuracionibus ratione visitationis debitis immunitas acquiri potest privilegiò Apostolicò, *Clement. 1.* cui immemorialis præscriptio æquiparatur; ut, quæ illò ab eo, qui possessionis capax est, etiam istà acquiri possint, *arg. c. Super 26. §. Præterea, de V. S. & l. Hoc jure 2. §. 4. ff. de Aqua quotid. & aff. Glossa in c. 1. V. Titulus, de Prescript. in 6. & Balbus de Prescript. p. 2. pr. p. 3. q. 6. n. 17.* saltem, si ei non resistat Jus commune: hoc autem ejusmodi Procuracionibus deroganti præscriptioni immemoriali non resistit *c. Cum ex officio cit.* partim; quia in istius casu ea non fuit allegata aut probata; cum, qui Procuraciones Archiepiscopo negarant, solummodo allegarint, se non meminisse, eas huic ejusque antecessoribus solutas: quæ immemorialis, imò centenariæ etiam præscriptionis vera allegatio non est; cum ad hanc plus exigatur supra *lib. 2. Tit. 26. n. 107.* partim verò; quia exclusionem præscriptionis vel consuetudinis generali, ea quæ omnem hominum memoriam excedit, exclusiva non censetur, *ut lib. 1. Tit. 4. n. 46. est dictum*

L I I I a

Ratio

Ratio autem de Tridentino est partim; quia *cit.* ejus *cap. 3.* Loci nomine locus *Loci*, ut vocant, hoc est, Ecclesia vel Monasterium particulare intelligi sine incommodo potest: partim verò; quia consuetudo, tam generalis quàm particularis, vi cuius loca & personæ Ecclesiastica à Procurationibus Prælato visitanti exhibendis eximuntur, licet passim consuetudo nuncupetur, reipsa tamen vera præscriptio est; cum per eam jus Prælati tollatur, & ab onere ac præstatione ipsi debita immunitas subditis per quasi posses-

sionem tempore & modo legibus definitò continuatam acquiratur; neque motum interfit, an immunitas illa aduersus Prælatum à privato, v.g. à Monasterio vel alio loco certo, sive à tota Universitate vel communitate, v.g. à provincia, diocesi vel civitate acquiratur; quia ista respectu Prælati, cuius jus tollit, instar personæ aut loci privati consideratur, ut alius DD. allegatis rectè observat Card. de Luca *Tract. de Jurisdic. & Foro communi discursu 33. n. 28.* & dictum *cit. Tit. 4. num. 5.*

TITVLVS XL.

De Consecratione Ecclesiæ vel Altaris.

Ecclésiæ constructæ dotataque ultima perfectio & præcipuum ornamentum est Consecratio, quæ ea cum Altaribus dedicatur Deo, & Divino cultui peragendo ritu solenni deputatur.

ARTICVLVS I.

De Ecclesiæ & Altaris Consecratione.

SUMMARIUM.

1. Ecclesiæ varia acceptio.
2. Et propriè accepta differentia à Basilica.
3. Missæ celebranda sunt in sola Ecclesiâ consecrata:

4. Nisi urgeat casus necessitatis.
5. Extra eam aliquando licet celebrant Episcopi &c.
6. De eorum licentia etiam alii.
7. Et ex privilegio quidam Religiosorum.
8. Consecranda Ecclesiæ est à proprio.
9. Et ex istius commissione ab alio Episcopo.
10. Non etiam à simplici Sacerdote.
11. Et si huic rectè committatur Debitio.
12. Differentia istius à Consecratione.
13. Peragenda hæc est die Dominica aut festiva & ritu solenni.
14. Pro Missæ celebratione etiam Altitaria.
15. Et, privilegio secluso, à solo Episcopo consecrantur.
16. Consecratio Ecclesiæ iterabilis non est.